

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 9 MAART 1949

No. 1661

COMMISSIE VAN REDACTIE:*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;**F. de Vries;**J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).**Assistent-Redacteur: A. de Wit.***COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:***J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;**F. Versichelen.**Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste bladzijde van dit nummer.***INHOUD: Blz.**

De artikelen van deze week	187
Sommaire, summaries	187
De nieuwe koers in de landbouwpolitiek door Prof. Dr J. Horring	188
De invloed van de Benelux op de rentestand en op de koersen van aandelen door Dr Th. H. Mulders ..	190
De deviezencontrole en de Nederlanders in het buitenland door Mr Dr J. H. F. Bloemers	193
Boekbespreking:	
R. F. Harrod, <i>Towards a dynamic Economics</i> , bespr. door J. Hartog en L. M. Koyck	195
London Letter door Harold Wincott	196
Bedrijfseconomische notities:	
Lippmann, Rosenthal & Co., Sarphatistraat door J. Brands en J. C. Brezel	197
Aantekening:	
De huidige kunstmatige wisselkoersen	199
Internationale notities:	
Gunstige elementen in de Amerikaanse conjunctuur	200
De omvang van de wereldbankvloot	200
Geld- en kapitaalmarkt	201
Statistieken:	
Bankstaten	201

DEZER DAGEN

zullen de staatslieden der lage landen de hoofden weer bijeensteken. Naast staatsmanswijsheid zal economisch inzicht het gesprek bepalen. De regeerders zullen zich mede hebben te beraden op een hoofdzaak bij een economische unie: het monetair aspect, geïntegreerd in de economische politiek.

Hoofdbreken zal dit zeker kosten, eens te meer indien men de eenmaal genoemde datum inderdaad als een gegeven wil handhaven. Een zware eis, ook al heeft een eventueel tornen aan deze datum bij sommigen reeds hoofdschudden verwekt.

Daarbij komt, dat de delegaties, inzonderheid van de beide grotere landen, nog andere problemen aan het hoofd hebben. Voor België zijn die voornamelijk van intern-economische aard. De werkloosheid in België, volgens recente gegevens statistisch iets verminderd, noopt tot financiële contra-maatregelen, budgetaire en daarmede politieke spanningen. De Belgische Minister-President heeft, als gewoonlijk, het hoofd niet in de schoot gelegd; verwacht wordt, dat hij zich wederom boven water zal kunnen houden.

Zijn Nederlandse collega heeft bij de conferentie mogelijk een zorg minder, die hem zorg zal baren. Het ziet er naar uit, dat het continu-confereren, dat de Nederlandse Regering door de aansluitende Ronde Tafelconferentie te wachten stond, haar, tot haar spijt, zal worden bespaard. De Indonesische situatie, die, om woorden van de Schoolmeester te lenen, „het menselijk brein vaak heeft verwilderd”, is verwarder dan ooit. Er wordt in Indië gereisd en bezocht, geconditionneerd en geïnterpreteerd.

De Republikeinse leiders hebben, al dan niet indirect, voorwaardelijk besloten ter Ronde Tafelconferentie te komen. Het Buitengewoon Federaal Overleg heeft zijn bespreking verdaagd, de United Nations Commission gaat rapport uitbrengen aan de Veiligheidsraad, de Veiligheidsraad gaat vergaderen. „En houdt — met eindloos ragen — aan”.

„Schildwachtje draai je hoofd zo niet”. Volgens berichten zijn de drie Westelijke bezettende mogendheden weer bijeengekomen om te overleggen over het bezettingsstatuut van West-Duitsland, waarover de Fransen tot nog toe het hoofd in de nek hebben geworpen. Zoals de Duitsers, te Bonn vergaderd, zich niet gesticht hebben getoond over de opmerkingen, die de toeziende militaire gouverneurs op hun ontwerprondwet hadden gemaakt.

Een directer invloed wordt toegeschreven aan de bedenkingen van de rondreizende ambassadeur van het Marshall-plan, Harriman, over de resoluties, die de coördinatie van een groot deel van Europa's economie moesten vertegenwoordigen. In elk geval is men het nu eens; het zal interessant zijn, te horen waarover.

Zeker niet op één punt: de betekenis van de recente ministeriële overplaatsingen in Rusland. De commentaren lopen, bij gelijke negatieve grondslag, zover uiteen, dat men wordt herinnerd aan de klacht van een oude leraar: „maar eeuwig loopt liet hoofd mij om”. Al had hij waarschijnlijk de Bellum Gallicum verkozen boven de koude oorlog.

Hoofsheid baat niet meer. Het Chinese staatshoofd heeft het hoffelijk ultimatum van zijn Regering om af te treden afgewezen. Heeft daarom een vertegenwoordiger van Generaal Mac Arthur voor de eerste maal de Japannezen ongezouten de waarheid gezegd?

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWINDVOERING EN EXECUTIELE

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

EEN GARANTIE VOOR
BEDRIJFSZEKERHEID

DISPOSITIE CENTRALE

Kassierskantoor voor Hér-Disposities
Amstelstraat 14-18, Amsterdam.
Opgericht 1933.

Abonné's op van der Graaf & Co's Verliesposten - Voorkomend - Systeem kunnen voor retour-kwitanties, waarvan de bij levering vastgestelde betalingsdatum niet meer dan 6 maanden is overschreden, gebruik maken van de HER-DISPOSITIE

METHODE DER DISPOSITIE-CENTRALE, dienst II van het V.V.S.). Hierdoor verkrijgen zij een selectie tussen goede en kwade posten.
Vraagt toezending der V.V.S.-brochure, waarin onze methode van hér-disponeren nader wordt uiteengezet.

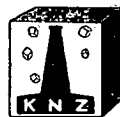
INLEGVEL

Aan dit nummer is toegevoegd een prospectus van de
Wester Boekhandel te Rotterdam

ROTTERDAMSCHЕ
BANK

SPECIALE
AFDEELINGEN
VOOR
PARTICULIEREN

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo - Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van.
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZOONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MADELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Prof. Dr J. Horring, *De nieuwe koers in de landbouwpolitiek.*

De huidige discussie over de toekomstige landbouwpolitiek moet worden beschouwd tegen de achtergrond van de noodzaak van bescherming en prijsstabilisatie ter bevordering van de inheemse bodemproductie, het verschaffen van arbeid aan vele handen in de landbouw en het bieden van een redelijke en zekere bestaansmogelijkheid voor de betrokkenen. Het gaat hierbij niet om het principe, maar om de wijze van uitvoering. Gewijzigde omstandigheden — de reeds gedeeltelijk overwonnen schaarste — hebben tot een aanpassing van de landbouwpolitiek geleid: aan de geleide economie wordt vastgehouden, maar hoofdzakelijk met behulp van het prijsmechanisme wordt getracht het gestelde doel van prijsstabilisatie te verwezenlijken. De nieuwe koers — er zijn nog slechts enkele schreden in de nieuwe richting gezet — is positief gericht op de bevordering van de voortbrenging en het scheppen van voorwaarden voor het verwerven van een redelijk bestaan voor de Nederlandse landbouwers.

Dr Th. H. Mulders, *De invloed van de Benelux op de rentestand en de koersen van aandelen.*

Komt de economische unie tot stand, dan kunnen bepaalde verschillen in rentestand, o.a. wegens de wederzijdse onbekendheid met het beleggingsmateriaal, blijven bestaan. Het huidige renteverskil tussen Nederland en België lijkt hiervoor echter te groot. Voor de hand ligt daarom controle van het kapitaalverkeer tussen beide landen bij de invoering van de economische unie, echter als tijdelijk middel om plotselinge afvloeiing van kapitaal uit Nederland tegen te gaan: temporisering dus van de kapitaalverplaatsing. Met het oog op de grote moeilijkheid om een kapitaalcontrole met een vrij goederenverkeer te combineren, mag men zich evenwel afvragen, of wellicht, door de noodzaak in verband met de Marshall-hulp het kapitaalverkeer te breidelen, een beperking in de vrijheid bij het goederenverkeer voorlopig ook na 1 Januari 1950 zal moeten blijven bestaan. In dat geval zou dus de Benelux voorlopig niet kunnen worden gerealiseerd. Wederzijdse verdere aanpassing van de rentestand is nodig, vooraleer de economische unie tot stand is gekomen.

Mr Dr J. H. F. Bloemers, *De deviezencontrole en de Nederlanders in het buitenland.*

Het Nederlandse deviezenrecht wordt, nu de deviezenreglementering enige jaren werkt, een niet slechts voor de burger, maar ook voor de jurist meer en meer onoverzichtelijk gebied. Schr. vraagt met name aandacht voor de niet-ingezetenen, buiten Nederland gevestigd of woonachtig, die nog de Nederlandse nationaliteit bezitten. De wijze, waarop deze groep door Nederland deviezenrechtelijk wordt behandeld, kan weinig bewondering verdienen en kan zelfs, naar het wil voorkomen, niet worden gewettigd door de nijpende deviezennood, waarin ons land verkeert. De gedragslijn der deviezeninstanties levert op korte termijn ongetwijfeld een zekere deviezenbesparing op; of zij op langere termijn bezien verstandig is, valt zeer te betwijfelen. Op het afstand doen van het Nederlanderschap wordt a.h.w. een financiële premie gesteld, en hiervan zal ons land op de duur geen voordeel plukken.

SOMMAIRE.

Prof. Dr J. Horring, *Le nouveau courant de la politique agricole.*

Sous l'influence de nouvelles circonstances — la pénurie de produits alimentaires touchant à sa fin — la politique agricole aux Pays-Bas a subi des changements. La politique adoptée actuellement peut être qualifiée de „libérale et sociale”. En effet la tendance vers une stabilisation des prix est maintenue mais on s'efforce d'atteindre ce but à l'aide du mécanisme des prix.

Dr Th. H. Mulders, *L'influence de Benelux sur le taux de l'intérêt et le cours des actions.*

Eu égard à la différence du taux de l'intérêt, le contrôle sur la circulation des capitaux devra nécessairement être maintenu après la constitution de l'union économique. L'écoulement de capitaux néerlandais vers la Belgique peut alors être tempéré. Reste à savoir si ce contrôle peut trouver sa place dans un système de libre circulation des marchandises. Une condition importante relative à l'union économique reste l'adaptation réciproque du taux de l'intérêt.

Mr Dr J. H. F. Bloemers, *Le contrôle des devises et les néerlandais à l'étranger.*

La manière dont les néerlandais établis à l'étranger, sont traités par la métropole en matière de devises, mérite peu d'admiration. La façon dont ces gens sont traités constitue pour ainsi dire une prime qui les incite à renoncer à la nationalité néerlandaise, ce qui nuira à la fin aux intérêts des Pays-Bas.

SUMMARIES.

Prof. Dr J. Horring, *The new course of agricultural policy.*

Following the gradual disappearance of the scarcity of foodstuffs, agricultural policy in the Netherlands has recently been modified. The Government has chosen the „liberal-socialist” way. The strive after price stabilisation, for example, has been maintained but from now on this purpose is to be realised by means of the price mechanism.

Dr Th. H. Mulders, *Benelux, the rate of interest and share quotations.*

In consequence of the differences in interest rates the control of the flow of capital from the Netherlands to Belgium has to be maintained even if the economic union becomes reality. It seems to be rather dubious whether this control can be combined with complete freedom of Dutch-Belgian trade. Further mutual adaptation of interest rates appears to be an inevitable condition for a complete economic union.

Dr J. H. F. Bloemers, *Exchange control and Dutchmen living abroad.*

There are no reasons for admiring the treatment of Dutchmen living abroad under Holland's present system of exchange control. This treatment puts a premium on foregoing Dutch citizenship. In the long run this course of events will appear to be very unprofitable for the mother-country.

DE NIEUWE KOERS IN DE LANDBOUWPOLITIEK.

Reeds gedurende meer dan een jaar vindt in de kringen van de Nederlandse landbouw een intensieve gedachtenwisseling plaats over de meest wenselijke landbouwpolitiek, nadat de schaarste op het gebied van de voedselvoorziening grotendeels overwonnen was (zijn ¹⁾). Men tracht hierdoor een herhaling van de vooroorlogse improvisatie in de vorm van de landbouwcrisismaatregelen zoveel mogelijk te vermijden. Toen werd men als het ware overrompeld door de gebeurtenissen. In de eerste jaren van de depressie had men bovendien de indruk met een tijdelijk verschijnsel te doen te hebben, terwijl in latere jaren meer en meer het inzicht veld won, dat blijvende veranderingen buiten de Nederlandse landbouw de landbouw in Nederland in een relatief minder gunstige positie hebben gebracht. Door het overheersend karakter van het kleinbedrijf in de Nederlandse landbouw — van de bijna 200.000 landbouwbedrijven boven 1 ha zijn bijna 170.000 kleiner dan 20 ha — zijn voor een groot aantal bedrijven niet de voorwaarden vervuld voor het gebruik maken van moderne arbeidbesparende productiemethoden. Bedrijfsvergroting is in de landbouw zeer moeilijk te bereiken zonder een radicaal ingrijpen van de Overheid, daar de beschikbare grond nu eenmaal over de bestaande bedrijven verdeeld is. Afgezien van de vraag, of het uit niet-economische gezichtspunten al dan niet gewenst moet worden geacht te bevorderen, dat het aantal boeren en landarbeiders in Nederland afneemt, is het problematisch of de industrie naast de grote bevolkingsaanwas ook nog een belangrijk deel van de uit de landbouw afkomstige werkkrachten in het eerstkomende tiental jaren emplooi kan verschaffen en wel emplooi, dat productiever is dan onder de huidige omstandigheden in de landbouw mogelijk is. Nederland is arm aan natuurlijke hulpbronnen; de cultuurgrond is wel de voornaamste. Is het bij een rijkelijk voorhanden zijn van arbeidskrachten in Nederland niet de aangewezen weg om uit deze grond in Nederland niet te halen is?

Een zekere mate van bescherming van de inheemse bodemproductie is dan nodig om degenen, die in de landbouw werkzaam zijn — boeren, zowel als landarbeiders — een inkomen te verschaffen, dat in een redelijke verhouding staat tot dat van degenen, die in andere takken van volkswelvaart arbeiden. Engeland volgt consequent een dergelijke beschermingspolitiek, hoewel de landbouwbedrijven er belangrijk groter zijn dan in ons land en de geringe bevolkingsaanwas niet die problemen van uitbreiding van het industriële apparaat stelt als hier te lande.

Daarenboven hebben de grote schommelingen van de prijzen op de wereldmarkt, die tot overschottenmarkt was gedeneerd, in tal van landen in de dertiger jaren geleid tot stabilisatie van het binnenlandse prijspeil van agrarische producten. Het ziet er naar uit, dat deze politiek in de meeste landen wordt voortgezet in de na-oorlogse jaren. In de bepalingen van het Havana-handvest voor de internationale handel is hiervoor ruimte gelaten. Ook in de kringen van de Nederlandse landbouw wordt een zekere mate van stabilisatie van het binnenlandse prijspeil noodzakelijk geacht voor het verschaffen van bestaanszekerheid voor boeren en landarbeiders.

Tegen deze achtergrond van bescherming en prijsstabilisatie ter bevordering van de inheemse bodemproductie, het verschaffen van aan vele handen in de landbouw en het bieden van een redelijke en zekere bestaansmogelijkheid voor de betrokkenen, moet de discussie over de toekomstige landbouwpolitiek worden beschouwd. Het gaat hierbij niet om het principe, maar over de wijze van uitvoering.

¹⁾ De Stichting voor de Landbouw stelde in verband hiermede op 5 November 1948 een studiecommissie voor deze vraagstukken in onder voorzitterschap van Prof. Dr Ir. G. Minderhoud.

Twee vraagstukken.

Een tweetal vraagstukken staat in het brandpunt van de belangstelling. Ten eerste, in welke mate en op welke wijze de Overheid de prijsstabilisatie zal hebben te verwezenlijken. Behoort vastgehouden te worden aan een stelsel van prijszetting voor nagenoeg alle inheemse landbouwproducten afzonderlijk met een gegarandeerde afzet voor de gehele productie, zoals dit tijdens en na de oorlog het geval was, of is het voldoende, dat de Overheid in grote lijnen de voorwaarden schept voor een lonende inheemse landbouwproductie, waarbij een zekere speelruimte wordt gelaten aan de vrije prijsvorming?

In de tweede plaats vraagt de positie van de veredeling van veevoeder tot dierlijke producten, speciaal met het oog op de export, ten opzichte van de bescherming der bodemproductie de aandacht. Indien nl. de bescherming van de bodemproductie plaatsvindt door het op een hoger prijspeil houden van het veevoeder dan bij onbepaalde import het geval zou zijn, blijven de productie-kosten van de dierlijke producten ook hoger dan zonder deze bescherming. Dientengevolge dreigt voor de dierlijke producten de export en daardoor de rentabiliteit in de klem te komen, tenzij speciale maatregelen worden getroffen, die dit ongewenste gevolg opheffen. De Algemene Nederlandsche Zuivelbond stelde dit aspect van het vraagstuk in haar algemene jaarvergadering te Leeuwarden in September 1948 reeds aan de orde.

De landbouwcrisismaatregelen in de dertiger jaren en ook de oorlogs- en na-oorlogsmaatregelen, die hierop voortbouwden, zijn uitgegroeid tot een onoverzichtelijke, ingrijpende en gedetailleerde regeling, die hoofdzakelijk op conservering van de bestaande toestand was gericht. Hoe aangenaam zou het zijn, zowel voor de boeren als voor de Overheid, indien kon worden volstaan met een eenvoudiger stelsel met minder administratieve rompslomp, hinderlijke controle en meer bedrijfsvrijheid. Ook mede met het oog op een gelijkgerichte landbouwpolitiek in Beneluxverband is een beperking van de directe overheidsbemoeien in de landbouw wel zeer gewenst, daar de tegenzij bij de Belgische boeren tegen de Nederlandse reglementering wel zeer groot is. Bovendien dreigt de conservering hier en daar tot verstarring te verworden. Een stelsel, dat aan de concurrentie meer speelruimte laat, zou een belangrijke sanerende werking kunnen hebben en een stimulans vormen voor het zoeken van de meest productieve richting in de voortbrenging.

De „nieuwe koers”.

In welke richting denkt de Regering nu de oplossing van dit vraagstuk te moeten zoeken? In de regeringsverklaring bij het optreden van het Kabinet Drees in 1948 werd reeds medegedeeld, dat gestreefd zal worden naar bestaanszekerheid voor de boeren op het goed geleide en economisch verantwoorde land- en tuinbouwbedrijf, mede door een zekere mate van productie- en marktordering. Bij de behandeling van de Rijksbegroting 1949 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal is in het Voorlopig Verslag aan de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening verzocht een duidelijke en concrete uiteenzetting te geven van het beleid op het gebied van landbouw en voedselvoorziening. In de Memorie van Antwoord heeft de Minister aan dit verzoek voldaan op een wijze, die nogal enige verrassing teweeg bracht. Bij de mondelinge gedachtenwisseling in de Tweede Kamer vormde het door de Minister uitgestippelde landbouwbeleid de hoofdschotel. Het persbericht van het Ministerie van Landbouw over deze aangelegenheid droeg als kop: „Een nieuwe koers in de landbouwpolitiek”. Waarschijnlijk mede door het aanvankelijk nauwelijks verholen wantrouwen, waarmee enkele zijner partijgenoten de nieuwe koers ontvingen, legde de Minister in de mondelinge toelichting meer de nadruk op de gewijzigde om-

standigheden, die een aanpassing van de landbouwpolitiek met zich moest brengen.

De gewijzigde omstandigheden bestaan hierin, dat gedeeltelijk de schaarste reeds overwonnen is, getuige het opheffen van de rantsoenering van brood, consumptiemelk en eieren, terwijl de verwachting bestaat, dat in de loop van 1949 ook de nog resterende voedingsmiddelen in vrije consumptie kunnen worden gegeven. De subsidies op de levensmiddelen zijn in het najaar van 1948 reeds ongeveer gehalveerd; een verdere vermindering in de loop van dit jaar schijnt nog in de bedoeling te liggen. Een ruimere voorziening, gepaard gaande met een opheffing der levensmiddelen subsidies, maakt het waarschijnlijk, dat bij vrije consumptie een natuurlijk prijsevenwicht op een redelijk peil zal worden gevonden. Enige fluctuaties in de prijzen, die corresponderen met het door de seizoenen beïnvloede of door oogstschommelingen veroorzaakte aanbod, moet hierbij als een natuurlijke en ook economisch juiste zaak worden beschouwd.

De prijsstabilisatie.

De door de Regering gekozen koers ten aanzien van de prijsstabilisatie kan men het beste met de door Meade ²⁾ bepleite „liberal-socialist solution” kenschetsen, waarbij uitdrukkelijk wordt vastgehouden aan de geleide economie, terwijl hoofdzakelijk met behulp van het prijsmechanisme wordt getracht de gestelde doeleinden te verwezenlijken.

De Minister zegt een eenvoudig stelsel te verkiezen, dat de voorwaarden voor een lonende afzet schept, boven een kunstmatig stelsel van vastgestelde prijzen, dat de Overheid onherroepelijk noodzaakt tot diep ingrijpen in de productie met behulp van een onvermijdelijk omvangrijk apparaat voor uitvoering en controle en de daaruit voortvloeiende onaangename en ongewenste inmenging in de bedrijfsvrijheid. Voor een socialisering van de landbouw, die zich bijna ongemerkt en geleidelijk voltrekt in een perfectionneerd stelsel van vaste prijzen met productievoorschriften en verambtelijkte handel, bestaat bij deze bewindsman kennelijk geen animo. Geen zetboeren van de Staat, maar voor hun eigen daden verantwoordelijkheid en risicodragende ondernemers zal de positie van de boeren zijn.

Wij leven nog in een overgangstoestand. Voor 1949 is-nog vastgehouden aan een gegarandeerde algemene basisprijs voor melk af-boerderij. De Minister spreekt evenwel als zijn mening uit, dat in de toekomst het zoeken van de meest lonende weg voor de bestemming der melk bevorderd dient te worden door de veehouder te laten delen in de slechtere of betere opbrengst van het eindproduct.

Voor rundvlees is voorlopig nog een vast prijzenschema gehandhaafd, echter meer aangepast aan de seizoenen dan voorheen. Een gegarandeerde minimum-prijs is voor varkensvlees gedurende dit jaar bepaald en voor 1950 in uitzicht gesteld. Daarentegen is de prijsvorming van eieren vrijgelaten.

In de akkerbouwsector wordt rechtstreeks alleen een minimumprijs af-boerderij gegarandeerd voor koolzaad. De prijzen van suikerbieten en fabrieksaardappelen worden a.h.w. opgehangen aan een gegarandeerde vaste prijs voor suiker af-fabriek, respectievelijke minimumprijs voor aardappelmeel af-fabriek. De granen worden op een zeker prijspeil gehouden door de ingevoerde tarwe en veevoeder tegen een vaste prijs in het binnenland beschikbaar te stellen. Voorzien wordt, dat door fluctuaties in het binnenlandse aanbod ook enige schommeling in de prijzen van voedergranen tussen 18 en 21 gulden zullen voorkomen. Verdere prijsdalingen zullen kunnen worden voorkomen door regeringsaankopen, zoals ook reeds in het najaar van 1948 hebben plaatsgevonden. De tarweprijs wordt mede nog gesteund door voorschriften aan de

maalderijen om een zeker percentage inlandse tarwe in het broodbloem op te nemen.

Het prijspeil van de voedergranen en het eiwitrijke krachtvoeder zal ook het prijspeil van de andere inheemse voedermiddelen, als aardappelen en bieten, beïnvloeden, terwijl tevens in de prijzen van melk, vlees en eieren een rendabele tot waarde brenging van de voedermiddelen wordt geacht aanwezig te zijn.

Het is jammer voor het vertrouwen in de nieuwe koers, dat de eerste „testcase” van het nieuwe stelsel ten aanzien van de aardappelen voor de boeren financieel niet zo gunstig verloopt. In 1948 was er een buitengewoon overvloedige aardappel oogst, niet alleen in Nederland, maar ook in die landen, die vorige jaren nog gaarne onze overschotten wilden opnemen. Daarbij komt, dat de varkensstapel nog niet die omvang heeft gekregen, dat de overschotten gemakkelijk kunnen worden omgezet in vlees. Door extra kwanta te vermalen tot aardappelmeel, het afsluiten van regeringscontracten voor bewaring tot het voorjaar en de subsidiëring van conservering voor veevoeder heeft de Regering hulp geboden, al is deze dan ook naar de mening van de boeren niet voldoende. Wel is het zeker, dat door deze in grote mate vrije ontwikkeling de aardappelen de best mogelijke bestemming vinden. Bij aankoop door de Overheid van de gehele productie tegen gegarandeerde prijzen zouden vermoedelijk grote hoeveelheden aan bederf moeten worden prijsgegeven.

Niet alleen het risico van de weersomstandigheden, voor zover die zich uiten in hoeveelheid en kwaliteit der producten, maar ook een zeker prijsrisico met de goede en slechte kansen van dien gaat de boer weer dragen. Wel beperkt de Regering bewust dit risico door de markt op strategische punten te beïnvloeden. Het is duidelijk, dat in een dergelijk stelsel niet nauwkeurig gezorgd kan worden voor een juiste prijs voor elk afzonderlijk product. De verscheidenheid van het gehele bedrijf, onderscheiden naar de verschillende bedrijfstypen; komt veel meer op de voorgrond te staan.

Bescherming bodemproductie en veehouderij.

De bescherming en daardoor bevordering van de bodemproductie zal volgens de mededelingen van de Minister worden gezocht in het op een zodanig peil houden van de prijzen der ingevoerde voedermiddelen, dat de inheemse voortbrenging van voedermiddelen lonend kan geschieden. De landbouwcrismaatregelen voor de oorlog waren in dit opzicht halfslachtig. Ook toen werden de geïmporteerde voedermiddelen door een wisselende invoerheffing op een enigszins hoger peil gebracht dan op de wereldmarkt gold, evenwel niet op het inheemse peil van de productiekosten. Met behulp van denaturatieregelingen — rogge kleuren, aardappelen prikken — werd nog een toeslag voor enkele producten gegeven. Een stimulans om de verbouw van andere voedergewassen en de opbrengst van het grasland op te voeren werd daardoor echter in onvoldoende mate gegeven, daar het veevoeder toch nog goedkoop bleef. Deze bescherming van de gehele bodemproductie — dus ook voor het in de veehouderijbedrijven gewonnen veevoeder — zal echter alleen effectief zijn, indien de prijzen van de dierlijke producten in een juiste verhouding staan tot het binnenlandse prijspeil van het aangekochte veevoeder. Tot voor kort lagen de invoerprijzen van het veevoeder hoger dan de inheemse graanprijzen. Het verschil werd door een subsidie van het Landbouw-Egalisatiefonds opgevangen. De lang verpeide kentering is echter gekomen; momenteel zijn de aankoop-prijzen van het buitenlandse veevoeder gemiddeld ongeveer gelijk aan het binnenlandse prijspeil. Een verdere verlaging is evenwel te verwachten, waarbij dan feitelijk een invoerheffing op het buitenlandse krachtvoer zal komen te drukken.

De export van dierlijke veredelingsproducten liep tot nu toe vrij vlot. Mede door de sterke stijging van

²⁾ J. E. Meade, Planning and the Price Mechanism, The liberal-socialist solution, London, 1948.

de melkproductie in Nederland in het laatste jaar schijnt de plaatsing van het vergrote quantum zuivelproducten in het buitenland tegen een lonende prijs moeilijkheden te gaan ondervinden. Het spreekt vanzelf, dat het economisch onjuist zou zijn de veredeling van veevoeder tot dierlijke producten kunstmatig te belemmeren door de grondstof met een heffing te belasten. In wezen is immers de gehele export van dierlijke producten uit Nederland te beschouwen als een veredeling van buitenlandse grondstof. Er wordt nl. meer veevoer ingevoerd dan overeenkomt met de hoeveelheid veevoeder, die benodigd is voor de productie van het exportkwantum dierlijke producten. De heffing op veevoeder zal daarom bij export van het veredelde veevoeder moeten worden gerestitueerd om de veehouderij op een gezonde concurrentiebasis te plaatsen op de buitenlandse markt. Daarbij zal dus de Nederlandse consument de dierlijke producten moeten betalen op basis van de inheemse productiekosten van het veevoeder.

Volgens de Minister van Landbouw in de Memorie van Antwoord is het bedrag aan beschikbare dollars zodanig gelimiteerd, dat niet meer dan tweederde van het vooroorlogse kwantum aan veevoeder kan worden verwacht. Zal de voortbrenging van de veehouderij weer de vooroorlogse omvang bereiken, wat op zichzelf zeer gewenst wordt geacht, dan moet de verhoogde binnenlandse veevoederproductie hier de oplossing brengen. De moderne methoden van grasland-exploitatie en conservering van veevoeder geven hierbij redenen tot optimisme. Het is begrijpelijk, dat de veehouders terug verlangen naar een onbelemmerde invoer van goedkoop buitenlands veevoer. Indien het uitgangspunt van de Minister evenwel kan worden aanvaard, is er in de toekomst geen sprake van te staan voor het alternatief goedkoop buitenlands veevoeder of duurder inheems veevoeder, maar is het werkelijke alternatief een veestapel vooroorlogse omvang op basis van een grotere en duurdere inheemse veevoederproductie of een kleinere veestapel met hetzelfde kwantum buitenlands veevoer en minder en ook goedkoper binnenlands veevoer.

Door het op peil houden in het binnenland van de prijs van het ingevoerde krachtvoer, maar tevens door kwantitatieve beperking van de invoer wil de Minister het verbruik van buitenlands veevoer beperkt houden. Dit loopt rond zolang de individuele rantsoenering van krachtvoer wordt gehandhaafd, zoals voor 1949 nog het geval is. Individuele rantsoenering past evenwel slecht in het nieuwe stelsel. Is het verbruik van veevoeder vrij, dan is het niet tegelijkertijd mogelijk een bepaald prijspeil te handhaven en de invoer onafhankelijk hiervan te limiteren. Is het ingevoerde kwantum, gevoegd bij de inheemse veevoederproductie, te klein om de vraag te voldoen bij het prijspeil, waarvoor het buitenlandse krachtvoer wordt beschikbaar gesteld, dan zal de veevoederprijs stijgen tot nadeel van de veehouderij. De import van veevoeder zal daarom in hoofdzaak aangepast moeten worden aan de binnenlandse behoefte bij het gestelde prijspeil.

Ziehier in enkele korte trekken de achtergrond, bedoeling en wijze van uitvoering van de nieuwe landbouwpolitiek. Er zijn nog slechts enige schreden in de nieuwe richting gezet. Ongetwijfeld zal de nodige voorzichtigheid geboden zijn bij het leiden van de verdere ontwikkeling. Vele vraagstukken wachten nog op oplossing. Vermoedelijk zal hier en daar wel eens de eenvoud moeten worden opgeofferd om het gestelde doel te bereiken. Het is evenwel belangrijk, dat er een frisse wind gaat waaien in het bos, waar zich heel wat dood hout bevindt. De nieuwe koers is bovendien positief gericht op de bevordering van de voortbrenging en het scheppen van voorwaarden voor het verwerven van een redelijk bestaan voor de Nederlandse landbouwers.

J. HÖRRING.

DE INVLOED VAN DE BENELUX OP DE RENTESTAND EN OP DE KOERSEN VAN AANDELEN.

De besprekingen rond de verwerkelijking van de Benelux staan in hoge mate in het teken van de tussen België¹⁾ en Nederland bestaande „onevenwichtigheden”, die opgeruimd moeten worden. Als een van deze onevenwichtigheden wordt het verschil in rentestand tussen de beide landen genoemd. De rente voor langlopend staatspapier bedroeg op het einde van 1948 in België 4,70 pCt, in Nederland daarentegen 3,17 pCt.

Men kan zich daarom de vraag stellen, of dit verschil van 1½ pCt zal blijven bestaan als de unie tot stand is gekomen. In dit geval zou o.a. de goedkoopgeldpolitiek, zoals deze in ons land gevoerd wordt, in de bestaande vorm kunnen worden gehandhaafd.

Op grond van de zeer summiere, dikwijls elkaar tegensprekende, min of meer officiële uitspraken, waarbij in het algemeen weliswaar werd gesteld, dat bij het in werking treden van de unie het handelsverkeer vrij zou zijn en naar aanleiding daarvan de franc en de gulden vrij inwisselbaar zouden zijn, doch dat het vrije kapitaalverkeer eerst later in discussie kon komen, neemt men te onzent veelal aan, dat de politiek van goedkoop geld voorschijns verder kan worden gevolgd.

In het onderstaande willen wij in het kort nagaan, of een handhaving van het genoemde renteverval in de unie mogelijk is, en daarna, of een aanpassing van Belgische of van Nederlandse zijde dan wel van twee kanten zal geschieden. Met het eerste punt is het probleem nauw verbonden, of een vrij dan wel een beperkt kapitaalverkeer moet worden nagestreefd; met het tweede punt hangt uiteraard het vraagstuk van de rentestand in Nederland samen.

Behalve voor de beleggingsmarkt zullen ook de consequenties van de Benelux voor de aandelenmarkt worden gezien.

Gebonden of vrij kapitaalverkeer in de Benelux?

Bij volledige convertibiliteit is het in beginsel mogelijk kapitaal luidend in Nederlandse valuta onbeperkt om te zetten in Belgisch geld. Met het oog op de hoge rentestand in België en de zeer grote bedragen voor beleggingsdoeleinden, die zonder koersverlies op korte termijn kunnen worden vrijgemaakt, is men geneigd te verwachten, dat bij vrije inwisselbaarheid zo lang kapitaal naar België wordt verplaatst, tot de rentestand in beide landen ongeveer gelijk is.

Men dreigt hier echter in dezelfde fout te vervallen als werd gemaakt na de vorige oorlog, toen de zgn. koopkrachtpariteitstheorie werd opgesteld. Al spoedig kwam aan het licht dat, zelfs bij volmaakt multilateraal handels- en betalingsverkeer, van een algehele gelijkschakeling op economisch gebied geen sprake behoeft te zijn. Bij goederen en diensten, die niet in de internationale handel komen, bleken aanmerkelijke prijsverschillen voor te komen. Dit geldt met name ook voor de rente van kapitaal op lange termijn. Men mag hier daarom ongelijkheden niet met onevenwichtigheden gelijk stellen.

Zo was bijv. in 1938 de gemiddelde rente voor langlopende staatsschuld in Nederland 2,96 pCt, in België daarentegen 4,37 pCt, met een verschil derhalve van 1,41 pCt. Dit verschil hing samen met de grote spaarzaamheid en rijkdom van het Nederlandse volk vóór de oorlog, de goede naam die wij in het buitenland hadden, en vooral ook met de grotere soliditeit van de gulden; dit laatste o.a. als gevolg van de vasthoudendheid, waarmede onze valuta in het verleden werd verdedigd.

De vraag is nu maar, of de genoemde factoren in de unie

¹⁾ Waar hier over België gesproken wordt, is steeds de Belgisch-Luxemburgse Unie bedoeld.

nog van kracht zullen zijn. Indien dit inderdaad het geval zou zijn, behoeft, zelfs bij een vrij kapitaalverkeer, geen merkbare verplaatsing van lang kapitaal op te treden. Het is echter voldoende bekend, dat een aantal voor ons land zo gunstige omstandigheden zijn gewijzigd. Onze besparingen zijn momenteel nog gering. De investeringsbehoefte zijn dusdanig, dat onze besparingen in de toekomst voorlopig de investeringen in het binnenland zeker niet zullen overtreffen. De situatie, dat Nederlands kapitaal in het buitenland moet worden belegd, met de daaraan inherente druk op het rentepeil te onzent, zal zich dan ook niet gemakkelijk meer voordoen.

Bepaalde verschillen in de rentestand kunnen er in die omstandigheden, o.a. wegens de wederzijdse onbekendheid met het beleggingsmateriaal, blijven bestaan. Het huidige renteverskil lijkt hiervoor evenwel te groot. Er zal dan ook hoogst waarschijnlijk een tendens tot kapitaalverplaatsing naar België optreden. Dit heeft evenwel verschillende ongewenste consequenties; voor Nederland o.a. een stijging van de rentestand, hetgeen afbreuk doet aan de tot dusverre in ons land gevoerde politiek van goedkoop geld.

Dat onze Minister van Financiën, met het oog hierop, een controle van het kapitaalverkeer tussen België en Nederland voorstaat, ligt voor de hand.

Deze controle zal moeten inhouden, dat betalingen naar en van België via de banken blijven lopen. Voor goederentransacties kunnen dan wel automatisch betalingsvergunningen worden gegeven. Steeds dienen dan echter verladings- en/of andere documenten te worden overgelegd, waaruit moet blijken, dat tegenover de betaling een goederentransactie staat. Er is hierbij een instantie nodig (als zodanig ware bijv. de douane te gebruiken) om na te gaan, of de aard der verzonden goederen overeenkomt met de in de documenten genoemde, teneinde transacties, dienende tot in- of uitvoer van kapitaal, te verhinderen. Daardoor zal het onmogelijk moeten zijn, dat bijv. een kist met stenen naar België wordt gestuurd, terwijl volgens de factuur machinerieën verzonden zijn, waarvoor de Belgische banken, na beoordeling der documenten, francs ter beschikking stellen.

Een controle van het kapitaalverkeer leidt derhalve automatisch tot een toezicht op het goederenverkeer, al moet dit laatste wel van de momentele controle, die zich immers binnen het raam van het contingenteringssysteem beweegt, worden onderscheiden.

Men dient zich echter wel te realiseren dat, hoewel deze binding van het kapitaalverkeer slechts betekent, dat de reeds bestaande controle wordt gecontinueerd, in feite toch de handhaving aanzienlijk meer moeilijkheden met zich zal brengen dan thans. Vooreerst is dit om psychologische redenen zo. Een controle in de kapitaalsfeer zal veel obstructie ondervinden, wanneer het goederenvervoer vrij is; daarnaast wordt deze handelwijze wellicht in strijd geacht met de geest van de economische unie. Bovendien zal onder de nieuwe omstandigheden het tegengaan van kapitaalverplaatsingen technisch veel moeilijker worden door het ruime en gemakkelijke handelsverkeer.

Zelfs als we de vergaande veronderstelling aannemen, dat beide partners een toezicht op het goederenverkeer als hier bedoeld accepteren, en verder dat de partijen, die met de behandeling van documenten moeten worden belast, en met name het Belgische bankbedrijf, in principe genegen zijn hun medewerking te verlenen, lijkt een langdurige controle op het kapitaalverkeer tussen de twee landen in de unie onmogelijk. De drang naar het zoeken van mazen, die zich thans in zo sterke mate vertoont, de grote lekken, die in het huidige controlesysteem reeds te zien zijn, alsmede de moeite, die men zich nu al moet getroosten om clandestiene en gehele of gedeeltelijke schijntransacties te sporen, zijn van die aard, dat de controle op het kapitaalverkeer bij een vrijer goederenverkeer de vorm van een zeef dreigt aan te nemen. Het lijkt daarom verstandig deze controle dan ook slechts te zien, zo zij bij het intreden

van de unie mocht worden ingevoerd, als een tijdelijk middel om een plotselinge sterke afvloeiing van kapitaal uit Nederland tegen te gaan. Het doel wordt dan niet om kapitaalbewegingen tegen te gaan, doch slechts om de verplaatsing te temporiseren.

In feite zou dit betekenen, dat de rentestand niet meer op het huidige peil zou kunnen blijven.

De andere kapitaalverplaatsingen hebben echter nog enkele andere weinigverwaarde gevolgen. Voor Nederland vooreerst dit, dat de schaarste op de markt voor risicodragend kapitaal verder zal toenemen. Terloops zij hierbij opgemerkt, dat deze verplaatsing van kapitalen ook bij gelijke rentestand niet geheel tegen te gaan zou zijn, daar waarschijnlijk bepaalde kredieten naar België zullen afvloeien om belastingen te ontduiken.

Kapitaalverkeer van ons land naar België betekent voorts, dat de Belgen ons verder krediet moeten verlenen. Er ontstaan dan immers guldensaldi, hetzij bij de Belgische banken (vooral bij een vrij kapitaalverkeer), hetzij bij andere personen en instellingen in België, waarvoor geen directe aanwendingsmogelijkheid in Nederland is. Reeds uit hoofde van het goederenverkeer dreigen bedoeldealdi te ontstaan. Men heeft er tot voor kort op gespeculeerd van Amerika een Beneluxkrediet te ontvangen van \$ 200 miljoen, waarbij guldensaldi in dollars geconverteerd zouden worden, terwijl de schuld aan Nederland zou worden kwijtscholden; in feite zou dit krediet derhalve een „conditional grant” aan België zijn, waarbij Nederland uiteindelijk de schenking ontvangt. Voorts zijn er o.a. gedachten opgekomen om voor het niet aldus-gedekte bedrag de Belgen te doen deelnemen in bedrijven in Nederland of Indonesië. Noch omtrent de bereidheid der Belgen zich hierin te begeven, noch omtrent de mogelijkheid van een Amerikaans Beneluxkrediet, is het raadzaam te optimistisch te zijn en dit impliceert, dat het realiseren van de Benelux op 1 Januari 1950 een te ambitieuze opgave schijnt. Gezien het verschil in karakter en betekenis van de Marshall-hulp voor de beide landen is het zelfs ongerechtvaardigd een *vrij onderling kapitaalverkeer* te propageren alvorens deze hulp ten einde loopt. Met het oog op de grote moeilijkheden om een kapitaalcontrole met een vrij goederenverkeer te combineren, mag men zich dan ook afvragen, of door de noodzaak in verband met de Marshall-hulp het kapitaalverkeer voorshands te breidelen een beperking in de vrijheid bij het goederenverkeer voorlopig ook na 1 Januari 1950 zal moeten blijven bestaan, hetgeen er op neer zou komen, dat de Benelux in dat geval voorlopig niet zou kunnen worden geïmplementeerd.

Er zijn derhalve verschillende omstandigheden, die de totstandkoming van een vrij kapitaalverkeer en mede als gevolg hiervan misschien ook van een vrij goederenverkeer per 1 Januari 1950 kunnen tegenhouden. Vooreerst de economische unie tot stand is gekomen, dient dan eerst, afgezien nog van andere voorwaarden t.a.v. de omvang en de betalingsmogelijkheden (kredieten) aangaande het goederenverkeer, een wederzijdse verdere aanpassing op het gebied van de rentestand te hebben plaatsgevonden, alvorens van een vrij kapitaalverkeer sprake kan zijn.

De stijging van de rentestand.

Zowel bij een vrij kapitaalverkeer als onder controle van de kapitaalbewegingen zal derhalve in de rentestand van een der Benelux-partners van beide op korte termijn een wijziging moeten plaatshebben. Op welke hoogte zal het Nederlandse peil daarbij komen te liggen?

Een gelukkige omstandigheid, voor onze Minister van Financiën is hierbij, dat er factoren zijn, die het optrekken van de rentestand op het niveau van het Belgische peil zelfs bij een vrij kapitaalverkeer verhinderen. Wij doelen hier speciaal op de te verwachten schroom van de institutionele beleggers om grote bedragen in Belgische francs vast te leggen, omdat dit bepaalde valutarisico's met zich brengt. Men hoort wel eens beweren, dat een devaluatie hetzij van

de gulden, hetzij van de Belgische franc, dusdanig dat in de onderlinge waardeverhouding een verandering komt, in een economische unie onmogelijk is. De geschiedenis van de unie tussen België en Luxemburg maant ons tot voorzichtigheid op dit punt; in de dertiger jaren heeft zich daar bovenbedoeld verschijnsel nl. wel voorgedaan. De conclusie kan dan ook zijn, dat Nederlandse particulieren waarschijnlijk tot op zekere hoogte hun middelen op lange termijn in België zullen beleggen, doch dat onze institutionele beleggers niet op de Brusselse beurs zullen verschijnen, zolang er van enig valutarisico sprake is; op grond van hun verplichtingen kunnen zij in het algemeen geen dusdanig risico accepteren.

De grootte van het valutarisico is thans nog zeer moeilijk te schatten. Het hangt voor een deel af van maatregelen, die genomen kunnen worden vóór de unie tot stand komt. Van Belgische zijde is, zoals bekend, met betrekking tot de wederzijdse prijsaanpassing o.a. het voorstel gekomen om de gulden te laten devalueren; daarbij werd gewezen op de lage notering van de gulden op de zwarte markt. Door de Nederlanders is hiertegenover aangevoerd dat, wanneer men de zaken op lange termijn bekijkt en zich baseert op de koopkrachtpariteitstheorie, daarentegen de officiële koers van de franc zou moeten worden verlaagd.

Het ziet er naar uit, dat voorlopig noch het een noch het ander zal geschieden. Het is echter verre van uitgesloten, dat na het tot stand komen van de unie zal blijken, dat de Belgische prijzen te hoog liggen. Het hangt nu maar van de bereidwilligheid van het bedrijfsleven en van de arbeiders in België af, of zij met een directe prijsverlaging genoegen nemen. Hoogstwaarschijnlijk zal er t.z.t. krachtige druk worden uitgeoefend om deze prijsaanpassing via een devaluatie te doen geschieden.

Eerst wanneer er een muntunie tot stand is gekomen, verdwijnt het valutarisico geheel. Momenteel is hier nog geen zicht op.

Er zijn derhalve zekere remmen, die een sterke stijging van de rentestand tegengaan. Doch ook op grond van andere overwegingen mag men aannemen, dat het Belgische rentepercentage in de toekomst meer zal dalen dan het onze stijgt. In West-Europa is niet meer de productiviteit van het kapitaal direct bepalend voor de hoogte van de rentestand. Deze wordt geregeld door de credietnemer (voor consumptieve doeleinden) bij uitstek, de Staat, die behalve op grond van haar positie als marktpartij door de macht om zelf in haar behoefte aan kapitaal te voorzien (door het onderbrengen van Schatkistpapier) de rente in overwegende mate beïnvloedt.

Ingevolge de sterk gestegen overheidsschuld is er (uitzonderd enkele landen met bijzondere moeilijkheden op monetair gebied) dan ook overal een streven naar het laaghouden van de rente, te bespeuren. België vormt op dit punt een duurte-eiland. Het is moeilijk aan te nemen, dat het dit permanent zal blijven. Er zijn thans reeds enkele symptomen van een verandering waar te nemen.

Er behoeft evenwel in de rentestand tussen de twee landen geen volledige nivellering tot stand te komen. In het verleden is immers, zoals reeds opgemerkt, gebleken, dat bepaalde ongelijkheden in de rentestand ook bij een vrij kapitaalverkeer kunnen blijven bestaan en niet tot kapitaalverplaatsing aanleiding geven.

Nog minder is een gelijke rentestand te verwachten op grond van het feit, dat in beide landen enerzijds ongeveer gelijke prijzen voor kapitaalgoederen etc. en anderzijds voor eindproducten en diensten gelden, waardoor ook de winsten op hetzelfde niveau zouden staan. Reeds door de omstandigheid, dat de winst een overschot is, waarin prijsverschillen zowel van productiefactoren als van afzetproducten of geleverde diensten zijn verdisconteerd, is gelijkheid, zelfs onder de wet van de grote getallen, onwaarschijnlijk.

De koersen van aandelen.

De vermoedelijke rentestijging in ons land zal in een daling van de koersen ten aanzien van het rendement tot uitdrukking moeten komen.

Behalve een daling van de koersen ten opzichte van het rendement zal ook een vermindering van het rendement zelf in de Benelux niet uit kunnen blijven. Dit hangt samen met de algemene economische consequenties van de unie. Overigens wijzen deze niet alle in één richting. Toch kan bezwaarlijk worden verdedigd, dat door de economische unie de rentabiliteitskansen voor het Nederlandse bedrijfsleven beter worden.

Vooreerst zij hierover opgemerkt, dat het bestaan van een grote markt op zichzelf gezien de concurrentie versterkt. Dit kan aanleiding geven tot verliezen van de weinig efficiënte bedrijven en verder tot kapitaalvernietiging, wanneer deze bedrijven worden stilgelegd. Met het oog op de latente concurrentie zullen de prijzen van de efficiënte bedrijven beneden de vroegere moeten liggen. Het is dubieus, of deze gedwongen prijsverlaging zal worden vereffend door de daling van de kosten wegens vergroting van de productie van deze bedrijven. Tegenover de niet of nauwelijks gestegen winsten van de efficiënte bedrijven staan de verliezen van de geheel of gedeeltelijk uitgeschakelde ondernemingen. Een grotere rentabiliteit van het bedrijfsleven als geheel behoeft dan ook niet op korte termijn te worden verwacht, zelfs als rekening wordt gehouden met afspraken, die tussen bepaalde bedrijven of bedrijfspgroepen worden gemaakt om kapitaalvernietiging te voorkomen.

Het behoeft weinig toelichting, dat, waar boven werd gesproken van lagere prijzen in de Benelux vergeleken met vroegere, deze laatste op een normale basis moeten worden gezien. Deze zal wellicht, behalve ingevolge de afschaffing van de subsidies, door een verminderde vraag, met name ook van Nederlandse zijde naar Belgische kapitaalgoederen worden verkregen.

Te snel wordt over het hoofd gezien, dat ook deze nivellering op zich reeds, derhalve afgezien van de verhoudingen binnen de Benelux, tot verliezen of vermindering van winsten van ons bedrijfsleven leidt. De stijging van het kostenniveau door de opheffing van de subsidies te onzent beïnvloedt vooreerst de rentabiliteit van de exportbedrijven zeer ongunstig, aangezien uiteraard de additionele kosten, die hieruit ontstaan zijn, als regel niet kunnen worden doorberekend. De bedrijven, werkende voor de binnenlandse markt, worden in mindere mate getroffen. Op grond van de jongste ervaringen is echter aan te nemen, dat niet alle kostenstijgingen van overheidswege mogen worden doorbelast. Bovendien heeft een prijsstijging thans, nu de zwevende koopkracht praktisch is verdwenen, een vermindering van de afzet als gevolg.

Daar komt nog bij, dat onder deze omstandigheden na het in werking treden van de economische unie de aankopen van bepaalde tot dan toe onbereikbare (Belgische) goederen ten koste van die van Nederlandse producten zullen gaan. Bij een gelijkblijvende koopkrachtige vraag vindt dan immers in de sector van de consumptieve vraag een verschuiving naar Belgische aankopen plaats.

Het feit, dat in Nederland te zijner tijd voor het bedrijfsleven drukkende belastingen zullen worden verminderd en met name het in ons land gebruikte fiscale winstbegrip aan het Belgische zal worden aangepast, heeft daarentegen een gunstige invloed op de rentabiliteit.

De hier genoemde factoren, die de rentabiliteit van het bedrijfsleven op korte termijn mede bepalen, geven echter alles bij elkaar genomen weinig reden voor optimistische verwachtingen.

De economische voordelen van de Benelux voor het Nederlandse bedrijfsleven liggen meer op lange termijn. Zij bestaan in een mogelijk grotere efficiency van het productie-apparaat, in het verkrijgen van een groter „vast”

afzetgebied en vervolgens in een sterkere handelspolitieke positie tegenover het buitenland.

Wat het eerste punt betreft, is het niet voor bestrijding vatbaar dat, wanneer de gebieden zich uitbreiden, waartussen de vrij verkeer van goederen is toegestaan, elk gebied datgene kan produceren waartoe het door natuurlijk omstandigheden, het bezit van kapitaalgoederen of de aard van de bevolking, het meest geschikt is en dat dan een betere arbeidsverdeling tot stand komt. Inzake het samengaan van België en Nederland kan evenwel worden opgemerkt, dat hier niet sprake is van tot dan toe autonome en van elkaar afgesloten gebieden. Er is al een grote mate van arbeidsverdeling tussen de beide landen. Voorts zijn deze landen reeds in de wereldeconomie opgenomen. Ook uit dien hoofde is er een vergaande arbeidsverdeling tussen ieder van de Benelux-landen en de rest van de wereld. De economische omstandigheden in deze landen zijn daarom aangepaste aan de relaties in deze gebieden met de landen daarbuiten. In deze verhoudingen komt door de Benelux practisch geen wijziging. Vervolgens zijn de landen, waartussen de unie tot stand zal komen, zeer klein. De economische voordelen ingevolge een gestegen efficiency binnen de unie zijn dan waarschijnlijk ook, hoewel in principe onbetwistbaar, kwantitatief gezien betrekkelijk gering.

Het verkrijgen van een „vast” afzetgebied is wellicht het meest positieve voordeel van de economische unie. Uiteraard geldt dit in eerste instantie voor de efficiënte bedrijven. De afzet van deze bedrijven wordt dan in het land van de Benelux-partner niet langer door monetaire of handelspolitieke factoren belemmerd.

Het optreden van Nederland in een grotere economische eenheid zal ongetwijfeld onze handelspolitieke positie op de lange duur versterken. Op korte termijn gezien kunnen daar evenwel zeer grote nadelen tegenover staan. Zo lang het onderscheid tussen harde en zachte valuta en sterke en zwakke goederen niet is verdwenen, genieten de Belgen het voordeel, dat zij sterkere goederen dan wij kunnen aanbieden. Voorts dient men wel te overwegen, dat België met vele Europese landen een actieve handelsbalans heeft. In de vele moeilijkheden, welke de Belgische export daarvan thans reeds ondervindt, zullen vele Nederlandse bedrijven in de naaste toekomst een aandeel moeten nemen.

Het geheel samenvattend constateren wij, dat, hoewel de samenwerking in een economische unie op zichzelf een positieve factor vormt ter versterking van de Belgische en Nederlandse economie, de Benelux slechts grond geeft voor het optreden van baissefactoren ter beurze.

Deze uitspraak is evenwel gebaseerd op enkele praemissen, waarvan de toekomst nog moet bewijzen of zij juist zijn. Deze laatste zullen waarschijnlijk nader worden bepaald bij de a.s. conferentie van de ministers der Benelux-landen en de eindredactie tenslotte eerst in de unie zelf ontvangen.

Eindhoven.

Dr. TH. H. MULDER.

DE DEVIEZENCONTROLE EN DE NEDERLANDERS IN HET BUITENLAND.

Het Nederlandse deviezenrecht, op zich zelf reeds een moeilijk toegankelijke materie, wordt, nu de deviezenreglementering enige jaren werkt, een niet slechts voor de burger, doch ook voor de jurist meer en meer onoverzichtelijk gebied tengevolge van de steeds groter wordende stroom van op zich zelf vrijwel onleesbare uitvoeringsvoorschriften. Ook voor het ontwikkelde publiek zijn en worden de deviezenvoorschriften steeds meer een gesloten boek, waarbij slechts het adagium „ieder wordt geacht de wet te kennen” uitkomst biedt om de talloze in onwetendheid begane deviezen delicten te bestraffen. Het zal moeilijk zijn een Nederlander, die regelmatig handelszaken met het

buitenland doet of buitenlandse reizen maakt, aan te wijzen, die niet reeds onbewust een gehele ceel der bepalingen van het Deviezenbesluit 1945 en zijn uitvoeringsvoorschriften heeft overtreden. Dank zij daartoe in hun bedrijf aangevozen specialisten, doch ook de rechtermaterie mag heeft in steeds sterkere mate de voorlichting der deskundigen, deel uitmakende van de deviezeninstanties, nodig om de portée en de betekenis van deviezen delicten te kunnen beoordelen.

Op zich zelf is dit een zeer onbevredigende toestand. De deviezenreglementen, belast met de uitvoering der deviezenreglementering, komen meer en meer in het bezit van het ongecontroleerde monopolie van wetenschap naar mate de materie ingewikkelder en ontoegankelijker wordt, hetgeen nog wordt versterkt doordat De Nederlandsche Bank, aan wie als deviezeninstantie alle processen-verbodene deviezen deviezenovertreedingen te worden veroorzaken, de bevoegdheid is verleend transacties tot een bedrag van f 5.000 met de delinquenten aan te gaan; waardoor uitvoering en rechtspraak in deviezenzaken voor een groot deel in dezelfde hand gelegd zijn. Slechts in een beperkt aantal gevallen is het dan ook in de practijk mogelijk de rechtsgeldigheid van besluiten en uitvoeringsvoorschriften door de rechter te laten toetsen. Dit wordt wel heel duidelijk gedemonstreerd door het feit, dat op het terrein van het ingewikkelde deviezenrecht, op het stuk waarvan jaarlijks duizenden en duizenden overtredingen worden geconstateerd, zich hier te lande nauwelijks enige jurisprudentie heeft gevormd. Hetzelfde geldt ten aanzien van de door de deviezenautoriteiten ten aanzien van de deviezenreglementering gevoerde beleidspolitiek. Vergunningen voor onder het Deviezenbesluit 1945 vallende handelingen worden op ook voor deskundigen veelvuldig onbegrijpelijke redenen afgewezen of verleend, in de regel zonder enige motivering. Beroep tegen een door de deviezeninstantie genomen beslissing is dan ook in feite onmogelijk, een beroepsinstantie is in het Deviezenbesluit 1945 niet voorzien. Het gevolg hiervan is dan ook, dat onze deviezenreglementen, meer en meer autocratisch en autoritair worden en de uitvoerende instanties ongecontroleerd en zonder beroep kunnen doen en laten wat zij willen. Hoewel dit zeker niet mag worden aangenomen, neemt de practijk der deviezencontrole dan ook in vele gevallen het odium op zich van een element van willekeur in te houden.

In dit licht is het wellicht van belang eens aandacht te besteden aan de positie, waarin deviezen- en vermogensrechtelijk onze landgenoten in het buitenland, d.w.z. Nederlanders, woonachtig buiten Nederland, zo langzamerhand door de deviezenautoriteiten worden gebracht, daar de hier gevolgde practijk veel verdergaande consequenties dan uitsluitend deviezenrechtelijke heeft.

Ons deviezenrecht heeft tot basis de scheiding der rechtssubjecten in ingezetenen en niet-ingezetenen. De eersten zijn in het algemeen de natuurlijke personen, die in het binnenland hun woonplaats hebben dan wel gewoonlijk aldaar verblijven, zomede de rechtspersonen en vennootschappen, die in het binnenland zijn gevestigd of worden bestuurd of in sommige gevallen daar alleen, kantoor houden; korter behoren al degenen, die tot de buitenlandse monetaire spherre behoren en hier te lande in het algemeen belastingplichtig zijn. Niet-ingezetenen zijn de natuurlijke en rechtspersonen zomede vennootschappen, die niet als ingezetenen zijn aan te merken. Op ingezetenen rust de directe verplichting tot aansterking van 's lands deviezenpositie voor aangifte en aanbieding ten verkoop van goud en voorhanden of verworven deviezenbezit. Niet-ingezetenen kunnen slechts, voor zover met het land hunner inwoning geen monetaire overeenkomsten zijn gesloten, welke zulks uitdrukkelijk regelen, worden uitgesloten van de transfer van inkomsten, welke zij binnen de Nederlandse

monetaire sfeer genieten. Deviezen en goud, welke niet-ingezetenen in of via Nederland bezitten, behoren in het algemeen te hunner beschikking te worden gesteld, daar Nederland generlei aanspraak heeft op het deviezenbezit van ingezetenen, behorende tot het monetaire gebied van een ander land.

In de praktijk is nu door de deviezenautoriteiten een differentiatie in het begrip van het niet-ingezetenschap gebracht, waarvan de rechtsgeldigheid ernstig mag worden betwijfeld. Drie groepen van niet-ingezetenen zijn in de praktijk door De Nederlandsche Bank gecreëerd; *primo* de niet-ingezetenen, zoals wettelijk geformuleerd in het Deviezenbesluit 1945, waaronder de deviezenautoriteiten echter alleen verstaan buiten Nederland of zijn overzeese gebiedsdelen wonende of gevestigde natuurlijke en rechtspersonen van vreemde nationaliteit, op wie het deviezenrechtelijke „hands off” vrij volledig wordt toegepast; *secundo* de niet-ingezetenen, wonende of gevestigd in de Nederlandse overzeese gebiedsdelen, aan wie zekere faciliteiten worden verleend, mede uit overweging, dat zij eveneens vallen onder de deviezencontrole in het betreffende overzeese gebiedsdeel; *tertio* de niet-ingezetenen, woonachtig of gevestigd buiten Nederland en zijn overzeese gebiedsdelen, die echter nog de Nederlandse nationaliteit bezitten.

De wijze, waarop deze laatste groep niet-ingezetenen door hun vaderland deviezenrechtelijk wordt behandeld, kan weinig bewondering verdienen en kan zelfs, naar het wil voorkomen, niet worden gewettigd door de nijpende deviezennood, waarin ons land verkeert. Daar de tekst van het Deviezenbesluit 1945 zich hiertegen *expressis verbis* verzet, is het de deviezenautoriteiten rechtstreeks onmogelijk het deviezenbezit van deze groep niet-ingezetenen langs directe weg door verplichtingen tot aangifte en gedwongen aanbidding ten verkoop aan de deviezenpositie van lands dienstbaar te maken. Getracht wordt echter, dit langs zijdelingse weg te bereiken door aan deze niet-ingezetenen welbewust alle middelen te onthouden en hen het oponthoud in het buitenland, zoveel als doenlijk is, onmogelijk te maken. Alvorens de deviezenautoriteiten aan de toekomstige emigrant de verklaring van geen bezwaar, vereist krachtens de Emigratiebeschikking, verlenen, wordt van hem verlangd de ondertekening van een verklaring, waarbij hij zich verplicht nimmer transfer te zullen vragen van de opbrengsten van zijn bij emigratie in Nederland achtergelaten vermogensbestanddelen, voor zover de transfer daarvan krachtens met het immigratieland gesloten of nog te sluiten betalingsovereenkomsten mogelijk zou zijn of worden. De waarde van een dergelijke afgedwongen verbintenis kan zeer twijfelachtig geacht worden, vooral nadat de emigrant de nationaliteit van het land van immigratie heeft verkregen. Voor de reeds in het buitenland gevestigde Nederlanders brengt dit middel echter geen baat. Aan hen wordt daarom zonder meer, ook in gevallen, dat door Nederland met het land hunner inwoning een betalingsovereenkomst is gesloten, welke de overmaking van de opbrengsten van in Nederland belegd vermogen mogelijk maakt, de vergunning tot transfer van binnenlandse vermogensopbrengsten geweigerd. Alleen in gevallen, dat verblijf in het buitenland om gezondheidsredenen of andere dringende oorzaken onvermijdelijk moet worden geacht, wordt een beperkt maandelijks bedrag tot transfer toegelaten.

Met deze beperking van de mogelijkheid tot overmaking van binnenlandse vermogensopbrengsten zou men nog vrede kunnen hebben, gezien de noodtoestand, waarin ons land op deviezengebied verkeert, hoewel de tekst der deviezenbekendmakingen, waarin de verschillende betalingsovereenkomsten met derde landen zijn opgenomen, deze differentiatie niet maakt en dus feitelijk onjuist is. De oorsprong der binnenlandse opbrengsten, het vermogen zelf, wordt hierdoor althans nog niet aangetast. Ook dit geschiedt echter in de praktijk zijdelings, doordat de

deviezenautoriteiten zich het middel hebben verschaffd om andere rechtsverhoudingen, waaruit voor Nederlanders in het buitenland revenuen kunnen voortvloeien, te vernietigen of hun ontstaan te beletten. Zo is het o.a. krachtens deviezenbekendmaking 3/1947 ingezetenen verboden zonder vergunning verplichtingen jegens niet-ingezetenen aan te gaan wegens het benoemen van een commissaris of een bestuurder ener rechtspersoon of vennootschap. Aan de hand hiervan wordt aan binnenlandse vennootschappen belet Nederlanders in het buitenland tot commissaris of bestuurder te benoemen of her te benoemen, teneinde het ontstaan van een tot transfer gerechtigde titel van binnenlandse inkomsten te verhinderen. Hiermede wordt een rechtstreeks vermogensnadeel aan de betrokken niet-ingezetene toegebracht. Eenzelfde bepaling geldt m.m. voor de aanneming van werk door een niet-ingezetene, waaronder iedere arbeidsprestatie valt.

Niet slechts de transfer van de opbrengsten van binnenlands vermogen of binnenlandse werkzaamheden wordt verhinderd, doch de deviezenautoriteiten nemen eveneens het standpunt in, dat de opbrengsten van buitenlandse effecten, welke in het buitenland wonende Nederlanders via Nederlandse banken aanhouden, niet in het buitenland ter beschikking van de eigenaren kunnen worden gesteld, hetgeen direct in strijd is met het algemeen aanvaarde beginsel van de ter beschikkingstelling aan niet-ingezetenen van de deviezenopbrengst van in of via het binnenland aangehouden deviezenbezit. Zo kan een in Zwitserland wonende Nederlander niet de beschikking krijgen over zijn hier te lande uitstaande, uit Belgisch effectenbezit voortvloeiende Belgische francs om deze in België te besteden of via België naar het land zijner inwoning te transfereren. Opvorderen kan De Nederlandsche Bank deze deviezen van een dergelijke niet-ingezetene niet; zij kan ze echter wel immobiliseren en blokkeren, hetgeen zij dan ook in de praktijk doet, in de hoop, dat de betrokken Nederlander door geldgebrek gedreven nog ooit eens als ingezetene in haar deviezenrechtelijk machtsbereik komt. Daarnaast bestaat voor een dergelijke niet-ingezetene de mogelijkheid om met de deviezenautoriteiten een regeling te treffen in die zin, dat De Nederlandsche Bank tegen afstand door de niet-ingezetene van een zeker, niet gering percentage der deviezen, hetwelk van geval tot geval bij wege van onderhandeling wordt bepaald, waarop zij echter formeel generlei recht heeft, er toe besluit het resterende deel aan de geplukte eigenaar, niet-ingezetene, in het buitenland te vrijer beschikking te stellen. Voor zover de buitenlandse effecten echter bestaan uit in het binnenland uitgegeven certificaten, hetgeen vooral bij de dollareffecten het geval is, maakt men zich nog minder zorgen omtrent de rechten van de niet-ingezetene. De deviezenautoriteiten incasseren in een dergelijk geval de deviezenopbrengst dezer stukken, de niet-ingezetene wordt voor de guldenopbrengst op guldenrekening gecrediteerd, waarvan het saldo niet transferabel is.

Deze gang van zaken, waarvoor in het Deviezenbesluit 1945 nauwelijks een juridische basis te vinden is, leidt er toe, dat de Nederlanders, woonachtig in het buitenland, deviezenrechtelijk niet-ingezetenen dus, systematisch worden verstoken van de opbrengsten van hun binnenlands vermogen en van de buitenlandse effecten, die zij door Nederlandse banken lieten administreren, terwijl zij anderszins toch in verschillend opzicht tot de versterking van 's lands deviezenpositie bijdragen, o.a. voor zover zij certificaten van buitenlandse effecten bezitten. Zij hebben aldus de keuze naar patria terug te keren, „Heim ins Reich”, waarna zij als ingezetenen van hun valutabezit worden ontdaan, dan wel de Nederlandse nationaliteit overboord te werpen om als vreemdeling wel te kunnen genieten van de opbrengsten van hun zich in Nederland bevindende vermogens en inkomstenbronnen.

Het behoeft wel geen betoog, dat deze politiek der deviezenautoriteiten grote verbittering heeft gewekt bij

het zeer grote aantal Nederlanders in het buitenland, dat hierdoor rechtstreeks in zijn bestaan wordt bedreigd.

Deze gedragslijn der deviezeninstanties levert op korte termijn ongetwijfeld een zekere deviezenbesparing op. Of zij op langere termijn bezien verstandig is, valt zeer te betwijfelen. Een deel der in het buitenland wonende Nederlanders, dat daar geen voldoende inkomsten heeft om te kunnen blijven leven zonder enige remises vanuit Nederland, keert noodgedwongen naar het vaderland terug en vermeerderd hier de bevolking van het toch reeds overbevolkte kleine land. Een ander deel, dat hiertoe niet bereid is, offert zijn nationaliteit op en verbreekt de officiële banden met het vaderland om zo spoedig mogelijk de nationaliteit van het land zijner inwoning te verkrijgen, teneinde de financiële transfervoordelen daarvan te plukken en zodoende in het buitenland te kunnen blijven leven. Zij zijn goeddeels voor ons land verloren, hetgeen uit een nationaal oogpunt niet onbedenklijk is, daar zij in het buitenland in velerlei opzicht direct en indirect ten gunste van ons land werkzaam kunnen zijn. De door de deviezenautoriteiten gevolgde politiek komt dan ook neer op het stellen van een financiële premie op het afstand doen van het Nederlanderschap, waarvan ons land op den duur geen voordeel zal plukken. Een verder gevolg van deze gedragslijn is, dat ingezetenen, die in het buitenland wonende kinderen hebben, hetgeen hier te lande veelvuldig het geval is, zullen trachten deze zoveel mogelijk te beschermen tegen de financiële gevolgen van deze deviezenpolitiek voor het geval deze kinderen door de dood hunner ouders zelf in het bezit van zich in Nederland bevindende of via Nederlandse banken uitstaande vermogensbestanddelen zouden komen. Hoewel nagenoeg alle vermogensrechtelijke beschikkingen aan de deviezencontrole zijn onderworpen, is dit niet het geval ten aanzien van de beschikkingen bij dode. De testeer- en legateervrijheid wordt dan ook zoveel mogelijk benut om de in het buitenland wonende kinderen van ingezetenen in het bezit te stellen van de zich in het buitenland bevindende of buitenlandse vermogenswaarden, daar de verkrijging van binnenlands bezit, waarvan zij de revenuen niet kunnen ontvangen, voor hen van generlei betekenis meer is. Hierdoor wordt in de kapitaalsector de deviezenpositie des lands nadelig beïnvloed, al moge dan ook de weigering van transfer in de inkomstensector op korte termijn zekere voordelen opleveren.

Het gehele probleem van de in het buitenland wonende Nederlanders in hun financiële betrekkingen tot het verarmde vaderland is ongemoei moeilijk; de juistheid van de rigoureuze methode, waarmede door de deviezenautoriteiten tegen deze groep niet-ingezetenen wordt opgetreden, mag echter wel ernstig in twijfel worden getrokken.

's-Gravenhage.

Mr Dr J. H. F. BLOEMERS.

BOEKBESPREKING.

R. F. Harrod, *Towards a dynamic Economics*. Mac Millan en Co. Ltd. London 1948.

Wanneer men de ontwikkeling in de tijd van het economisch leven beschouwt, is het gebruikelijk deze in drie systematische componenten te ontleden, nl. seizoenbewegingen, conjunctuurgolven en trendbewegingen. Seizoenbewegingen zijn schommelingen met een periode van een jaar of kleiner, conjunctuurschommelingen hebben een periode tussen de drie en elf jaar, terwijl de trendbeweging meestal voorgesteld wordt door een eenzijdige beweging. In het algemeen wordt de leer dezer economische bewegingen aangeduid met de term „dynamica”, terwijl de term „statica” gereserveerd wordt voor de bestudering van stationaire toestanden.

Harrod wijkt in dit boek¹⁾ van deze gebruikelijke definities af en definieert als dynamica die stelsels van

leerstellingen, waarbij de „fundamental conditions” zich wijzigen. Hiermee bedoelt hij die bewegingen van het economisch leven, welke worden veroorzaakt door factoren als de groei van de bevolking, de accumulatie van kapitaal, de technische vooruitgang en dergelijke zich voor een land als geheel zich geleidelijk wijzigende grootheden, m.a.w. wat wij genoemd hebben de trendontwikkeling. Al de andere bewegingen zijn volgens zijn definitie het object van de statica. Nu is men uiteraard vrij in de keuze van zijn definities en zal men de voorkeur geven aan de meest bruikbare. Wat echter de voordelen zijn van Harrods definitie is ons niet duidelijk, en het doet ietwat zonderling aan in een boek, dat zich volgens zijn titel zal bezighouden met dynamische theorieën, hoofdstukken aan te treffen, welke betrekking hebben op de conjunctuurleer (nl. lezing no. 4), hoofdstukken, welke volgens Harrods definitie in de statica thuis horen, tenzij hij meent dat de structuur dusdanig is, dat de twee groepen problemen niet afzonderlijk kunnen worden bestudeerd, welk overigens zeer belangwekkend vraagstuk door hem niet expliciet wordt gesteld.

Nu is bestudering van de ontwikkeling op langere termijn een uitermate belangrijke zaak, welke onder invloed van de crisis in de jaren dertig wat op de achtergrond is geraakt. De oudere economen (Ricardo, Boehm Bawerk, Wicksell vooral) was dit probleem niet onbekend, terwijl tijdens en na de recente wereldoorlog de belangstelling weer sterk toenam. In Amerika geraakte het o.a. bekend als het „stagnation principle” (Hansen, Domar, Reder e.a.). In Nederland schreef Tinbergen een artikel in het „Weltwirtschaftliches Archiv” van 1942, getiteld „Theorie der langfristigen Wirtschaftsentwicklung”, welk artikel waarschijnlijk het meest omvattende en best doordachte stuk werk op dit terrein is.

De praktische betekenis van dit leerstuk wordt onmiddellijk duidelijk, wanneer wij denken aan problemen als de betekenis van de zich wijzigende leeftijdsopbouw van de Nederlandse bevolking voor de druk van de sociale lasten op de toekomstige generatie, de groei in aantal van het Nederlandse volk en de noodzaak tot industrialisatie enz., problemen welke de grondslagen der huidige economische politiek moeten raken. Zo uitgebreid mogelijke kennis op dit terrein is dus van essentieel belang.

Het kan ons niet anders voorkomen dan dat Harrods bijdrage slechts een zeer bescheidene is. In zijn eerste drie „lectures” geeft hij zijn theorie, welke hij zo vaag formuleert, dat deze in wezen zeer eenvoudige stof slechts na tijdrovende arbeid een duidelijker gedaante voor ons mocht aannemen. De kern van de moeilijkheden, welke men bij de lezing van deze „lectures” ontmoet, kunnen wij als volgt illustreren. Men kan bijv. stellen: alle planeten draaien in elliptische banen om de zon; de aarde is een planeet; dus draait de aarde in een elliptische baan om de zon. Dikwijls wordt nu een der praemissen weggelaten, bijv. door te zeggen: de aarde is een planeet; dus draait de aarde in een elliptische baan om de zon. De moeilijkheid is dan, uit te zoeken, welke praemissen de auteur bedoeld kan hebben, uitgaande van de vermelde praemisse en het besluit. Het kan nog erger zijn. Niet alle redeneringen zijn zo simpel als de bovenstaande, zodat gemakkelijk de fout gemaakt wordt, dat men niet inziet, dat men niet voldoende relaties heeft om conclusies te kunnen trekken ten aanzien van het gedrag van zijn onbekenden. Harrods beschrijving van Ricardo's theorie (blz. 16) is misschien een goed voorbeeld. Dit is een van de belangrijke argumenten voor het gebruik van de wiskunde, welke in dit verband te beschouwen is als een stenografische schrijfwijze, die door zijn overzichtelijkheid het maken van dergelijke fouten minder gemakkelijk maakt. Wiskunde is voor de dommen.

Voor zover wij Harrod hebben begrepen, is zijn theorie vrij, teleurstellend, want zij is, voor zover juist, reeds van ouds bekend, terwijl wij een formule als de eerst vermelde op blz. 42 in het licht van de veronderstellingen, waaronder zij is afgeleid, niet kunnen begrijpen.

¹⁾ Een reeks van vijf lezingen, gegeven aan de University of London in Februari 1947.

In de vierde en vijfde lezing worden dan de praktische consequenties gegeven van de theorie als uiteengezet in de eerste drie lezingen. Met betrekking tot de bestrijding der conjunctuurbeweging is Harrod een voorstander van een plan tot het internationaal aanhouden van buffervorraden van grondstoffen, gericht op het constant houden der betrokken prijzen. De merites van een dergelijk plan te bespreken ligt buiten het bestek van deze recensie. Het moet ons echter van het hart, dat ook hier de theoretische fundering uitermate zwak is, wat ook niet anders kan, omdat Harrod geen conjunctuurtheorie geeft, noch beoogt te geven blijkens de titel van zijn boek.

De uiteenzetting betreffende betalingsbalans ontardt in de bekende strijd omtrent de gedaante van de multiplierformule, welke strijd na de recente discussie tussen J. J. Polak en Haberler hopenlijk van de baan is.

De laatste lezing behandelt uitvoerig het interestprobleem, welk probleem in bijna alle „lectures” een centrale plaats inneemt.

Concluderend moeten wij zeggen, dat deze zeer vlot en levendig gestelde lezingen, hoewel vanuit vele gezichtspunten teleurstellend, toch de aandacht verdienen, al was het slechts omdat zij kunnen dienen als stimulans voor de bestudering van de ontwikkeling op lange termijn, waarvan nog veel te weinig bekend is.

J. HARTOG.
L. M. KOYCK.

LONDON LETTER.

London, March 4.

With the publication of most of the statistical information relating to 1948 it is now possible to review dispassionately Britain's economic progress during that year. The planned economy developed the usual defects wherever planning came up against the human and political factors. But on the whole, the year was one of quite surprising progress. Exports (including re-exports) totalled £ 1,648 millions and imports £ 2,080 millions, so that the visible adverse balance was £ 432 millions. That figure is misleading, however, for among other things the cost of our imports must be adjusted to eliminate British freight charges, etc. The final deficit on visible account was probably somewhere around £ 230 millions and from the pronouncement of Sir Stafford Cripps and others it seems fairly clear that the Government is shortly to issue an estimate showing that invisible receipts were almost sufficient to offset this visible deficit. It is, of course, true that this showing has only been possible by reason of the fact that the invisible receipts include a large, non-recurring or capital item, i.e., „war disposals and settlements”, but when one recalls that for 1947 we had an overall deficit of £ 630 millions the progress last year was very great.

It must, however, be appreciated that comparison is with a year which was in many respects a bad year. In 1947 our economy was still suffering from the effects of the Daltonian inflationary era. 1947 was also the year of the fuel crisis, the effects of which lingered on for many months. For this reason, the increase of 10 per cent in productivity over 1947 recorded by the index of the London and Cambridge Economic Service needs to be discounted. Even so, comparison of the second halves of the two years shows a rise of 5 per cent, a not unsatisfactory performance.

But on the whole the „internal” statistics are less reassuring than the external trade figures. Professor Bowley's index of wage rates (1938 = 100) rose from 182 in December 1947 to 190½ in December 1948. Since wage rates were supposed to have been stabilised except in undermanned industries, one might have hoped that the 1948 increases would have ensured the success of the planned movement of labour towards those industries from the trades which

were expected to contract. That this was not the case is shown in the following table which contrasts expectations with performance:

Manpower in thousands.

	Total in Dec. 1947	Change by Dec. 1948	Change by Dec. 1948
	Actual	Target	Actual
Under-manned industries			
Transport	1,438	+ 22	+ 23
Metals & Engineering	2,876	+ 24	+ 32
Coal	758	+ 32	+ 8
Agriculture	1,055	+ 55	+ 36
Textiles	652	+ 108	+ 38
Over-manned industries			
Building and Civil Engineering	1,364	- 164	- 7
Clothing	831	- 31	+ 8
Distribution	2,351	- 31	+ 55
Food, drink & tobacco	623	- 23	+ 19
Building materials	590	- 15	- 5
Public service			
Civil Service	680	+ 35	+ 16
Other National Govt. Service	388	- 28	
Local Government	1,105	- 30	+ 41

It will be noted that not only did the three most important under-manned industries — coal, agriculture and textiles — fail to secure the planned increases; the over-manned trades, which in the aggregate were expected to give up substantial numbers, in fact went on absorbing labour. And these over-manned industries are, of course, those primarily concerned with domestic needs.

In fact, the wage stabilisation policy has not been conspicuously successful in providing the financial incentives and disincentives necessary to secure re-deployment of labour without physical direction. Moreover, when one turns to the financial statistics for 1948 it is plain that Sir Stafford Cripps' deflationary policy has collapsed or has at best been ineffective. The Chancellor of the Exchequer protests that this is not so. But it makes little sense to talk of deflation in a year in which gross bank deposits rose from £ 5,934 millions to £ 6,200 millions, and raw material prices increased by 7½ per cent.

The policy has collapsed primarily because of the ever-swelling tide of Government expenditure. In the last few weeks, there has been a stream of Supplementary Estimates for the financial year ending next month. Such Government Departments as the Ministry of Health, the Ministry of Food and the Colonial Office have increased their aggregate demands by £ 221 millions. The Defence Departments are all requiring more. For 1949/50, it can be estimated that Sir Stafford Cripps will next month be estimating for a total ordinary expenditure of £ 3,325 millions, a true increase of £ 250 millions over the total estimated a year ago.

Largely because of these disclosures, financial and economic circles in London do not attach overmuch importance to the admittedly encouraging external trade figures for 1948. They are apprehensive that with the collapse of the sellers' market in overseas countries this country will be left stranded as a high cost producer at a time when prices and costs elsewhere are falling. By a coincidence, in the same week that a leading American car producer announced reductions in the prices of its models, two of Britain's leading car manufacturers were forced to charge more for their products. There are reports that our greatly expanded agricultural tractor industry is finding difficulty in disposing of its output now that home demand is satisfied. There are reports that exported goods are piling up in overseas warehouses. South Africa's curtailment of Sterling area imports cannot fail to hit British exporters. And all the time there is the knowledge that even the „overall” balance which we almost achieved in 1948 conceals that obstinate gap in our trade with the dollar area. So we congratulate ourselves on our performance last year — but wonder whether we shall be able to repeat it, let alone improve upon it, in 1949.

HAROLD WINCOTT.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES.

Lippmann, Rosenthal & Co., Sarphatistraat.
(Liquidatie Van Verwaltung Sarphatistraat)

De naam Lippmann, Rosenthal & Co.; Sarphatistraat, voert de gedachten terug naar de bezettingstijd; toen de Duitsers een systematisch geheel van maatregelen uitdachten en uitvoerden tot registratie, uitplundering, gevangenneming, en uitmoording van onze Joodse landgenoten. De Duitse instelling, hieronder aan te duiden als Lippmann II, welke na de bevrijding in liquidatie trad en vervolgens werd omgedoopt in „Liquidatie Van Verwaltung Sarphatistraat”, vormde, naast andere Duitse creaties, wel het belangrijkste intermediair, via hetwelk Joods vermogen ten bate van de Duitsers werd geconfiskeerd. Bij haar liquidatie na 1945 zijn financiële belangen betrokken, welke wel honderden miljoenen guldens kunnen belopen.

In het onderstaande wordt een korte schets gegeven van de geschiedenis van Lippmann II tijdens en na de bezetting. Helaas moet worden opgemerkt, dat de beschikbare gegevens omtrent deze zaak niet van dien aard zijn, dat men zich een zo duidelijk beeld kan vormen als omtrent vier jaren na de bevrijding redelijkerwijze zou mogen worden verwacht.

Oprichting en naam.

Nadat reeds in 1940 verordeningen van de Rijkscommissaris waren verschenen, o.a. over het aangeven van Joodse ondernemingen (no. 189/1940), werden van medio 1941 af verordeningen uitgevaardigd, welke etappegewijze tot de algehele liquidatie der Joodse vermogens zouden leiden (nos. 48-148-154/1941).

In de verordening no. 148/1941 werd de sinds 1859 bestaande bekende Amsterdamse bankiersfirma Lippmann, Rosenthal & Co., welke directie reeds in Juli 1940 als „niet arisch” door Duitsers was vervangen, aangewezen als bankier voor alle Joodse personen. Deze moesten daar hun contanten (boven f 1.000) storten, hun saldi bij banken en spaarbanken erheen laten overschrijven en hun effecten in depôt geven. In een volgende fase moesten zij er ook inleveren hun postzegel- en muntverzamelingen, antiquiteiten, schilderijen en andere kostbaarheden.

Het inleveren van pakketten en het administreren daarvan nam echter spoedig een zodanige omvang aan, dat een apart inleveringskantoor werd ingericht in de Sarphatistraat te Amsterdam. De Duitsers gaven hieraan misleidend de naam „Lippmann, Rosenthal & Co, Sarphatistraat”. In feite stond deze instelling echter los van de echte bankiersfirma Lippmann, Rosenthal & Co, die haar zaken voortzette op het oude adres, Nieuwe Spiegelstraat, Amsterdam en na de bevrijding weer onder de vooroorlogse leiding kwam te staan.

Begin 1948 werd aan deze naamsverwarring een einde gemaakt doordat, zoals reeds vermeld, het Nederlandse Beheersinstituut de naam L., R. & Co, Sarphatistraat, wijzigde in Liquidatie Van Verwaltung Sarphatistraat (bij afkorting L.V.V.S.).

Het „bedrijf” van Lippmann II.

Aanvankelijk werd de schijn gehandhaafd van een min of meer normale bank voor (gedwongen) Joodse cliënten. Ingeleverde gelden en waarden en mutaties daarin werden derhalve geboekt op voor elke „cliënt” op de gewone wijze bijgehouden rekeningen.

Na enige tijd kwam de eigenlijke bedoeling echter aan het licht. Het ingeleverd vermogen werd beschouwd als eigendom van Duitsland; men ging over tot verkoop der activa en de aanwezige en ontvangen gelden werden via een tussenpersoon overgedragen aan de Duitsers (i.c. aan de Rijkscommissaris). De rekeningen van de individuele eigenaren werden toen niet langer bijgehouden. Van 1 Januari 1943 af werden binnenkomende gelden en waarden geboekt op één collectieve rekening, het zgn. „Sammel-

konto”, waarnaar ook het grootste deel van de saldi der toen aanwezige rekeningen werd overgeboekt.

De tegeldemaking van de bij Lippmann II ingeleverde vermogensbestanddelen vond vnl. plaats tusschen Januari 1943 en September 1944. Men kan zich een en ander ongeveer als volgt voorstellen:

- Reeds in geldvorm waren aanwezig de oorspronkelijk ingeleverde contanten en banksaldi, waarbij waren gekomen salarissen, pensioenen, renten en dividenden, huren, etc.
- Schilderijen, verzamelingen, sieraden, bontmantels, meubelen e.d. werden zoveel mogelijk verkocht, vnl. op veilingen hier te lande.
- Ingeleverde polissen van levensverzekering werden in grote aantallen afgekocht bij de betreffende levensverzekeringmaatschappijen; in sommige gevallen zelfs als ze eigenlijk niet afkoopbaar waren¹⁾.
- Vorderingen werden gecedeerd.
- Verreweg de belangrijkste post betrof de ingeleverde effecten ter waarde van wellicht honderden miljoenen guldens.

Courante aandelen aan toonder werden op een enkele uitzondering na verkocht, die op naam voor zover dit mogelijk was.

De courante obligaties werden voor een deel verkocht; grote pakketten Nederlandse staats-, provinciale en gemeente-obligaties werden via de tussenpersoon aan het Duitse Rijk overhandigd.

Op deze wijze werden dus de vermogens grotendeels te gelde gemaakt. Aan gemengd-gehuwden werden restituties gegeven en voorts werd er in 1943 een bedrag van f 8 miljoen overgemaakt naar de Nederlandse Belastingdienst, ter gedeeltelijke betaling (in totaal ca. 46 pCt) van privé-belastingsschulden van bij Lippmann II onder beheer staanden. Een zeker bedrag, eigendom van in het buitenland vertoevenden, werd overgemaakt naar de „Deutsche Revisions und Treuhand G.m.b.H.”, die buitenlands (geallieerd) vermogen hier te lande beheerde.

Van het resterend vermogen is in de loop der jaren een deel overgemaakt via de tussenpersoon aan de Rijkscommissaris, zeer waarschijnlijk heel wat meer dan er in Mei 1945 nog bij Lippmann II aanwezig bleek te zijn.

Het is voor een goed begrip van de huidige situatie thans nodig, iets over de reeds meerdere malen genoemde tussenpersoon mede te delen. Dit was de „Vermögensverwaltungs und Rentenanstalt”, bij afkorting V.V.R.A. genaamd, een in 1941 door de Duitsers hier te lande opgerichte stichting. Haar functie kan ongeveer worden omschreven als die van laatste, in Nederland gevestigde, centrale schakel voor de overdracht van hier te lande geroofde waarden aan het Duitse Rijk (i.c. de Rijkscommissaris).

De bij de V.V.R.A. gestorte bedragen waren volgens de circulaire van Mei 1947 bij benadering voor de helft afkomstig van Lippmann II, voor de andere helft van andere Duitse niet-militaire instanties, die zich van Nederlandse bezittingen hadden meester gemaakt. Onder de laatste kwamen o.a. voor de „Niederländische Grundstücksverwaltung”, welke zich bezighield met de liquidatie van Joods onroerend goed en hypotheeken; de „Wirtschaftsprüfstelle” (met de „Nagu” en de „Omnia Treuhand”), welke Joodse ondernemingen liquideerde; tenslotte de liquidateuren van Nederlandse niet-commerciële verenigingen.

De V.V.R.A. belege haar gelden zowel in Nederland als in Duitsland; belangrijke bedragen aan effecten werden naar Duitsland overgebracht.

¹⁾ Dat het bedrag der afgekochte verzekeringen groot is, blijkt wel hieruit, dat volgens een ingezonden stuk in het Financieel Dagblad van 21 December 1948 alleen reeds de premiereserve der hieronder begrepen renteverzekeringen f 12 miljoen bedroeg. In totaal zou bij de afkoop door de levensverzekeringmaatschappijen volgens de inzender een winst van ten minste f 5 miljoen, doch waarschijnlijk van f 7 à f 8 miljoen zijn gemaakt.

Ontwikkeling na de bevrijding.

Na de bevrijding werden bij Lippmann II en V.V.R.A. beheerders-vereffenaars aangesteld, welke van het Nederlandse beheersinstituut machtiging tot het verrichten van handelingen verkrijgen. Deze kwamen natuurlijk voor zeer grote moeilijkheden te staan. Betrekkelijk eenvoudig was het vaststellen van de in Nederland overgebleven activa van deze instellingen. Naar de in Duitsland liggende effecten werden nasporingen gedaan. Voor zover deze geen succes opleverden (volgens de circulaire van Mei 1947 was het toen nog niet gelukt op enig actief de hand te leggen), zal misschien door de effectenregistratie een gedeelte der stukken nog worden achterhaald.

Omtrent een andere groep van activa is in April 1948 door de Nederlandse Regering een belangrijke beslissing genomen. Het betreft hier bedragen van f 100 miljoen, waarvoor Duits schatkistpapier was gekocht, en f 25 miljoen, door de V.V.R.A. besteed voor de aanleg en exploitatie der concentratiekampen Westerbork en Vught, waardoor dus de deportatie der slachtoffers met hun eigen geld werd gefinancierd. De Regering stelde zich op het standpunt „dat andere oorlogsschade dan die, welke valt onder de regelingen voor de vergoeding van materiële oorlogsschade, van staatswege niet zal worden vergoed”. Voor de concurrente crediteuren van Lippmann II en V.V.R.A., aan wie schadeloosstelling indirect ten goede zou zijn gekomen, zou in dit geval deze f 25 miljoen dus vrijwel als „total loss” zijn te beschouwen.

Grote moeilijkheden gaf het onderzoek naar de crediteuren der instellingen. Bij Lippmann II was sinds 1943 geen administratie per rekeninghouder bijgehouden; de administratie van de V.V.R.A. was naar Duitsland meegenomen en daar verloren geraakt. Door het oproepen per circulaire van gerechtigden en door het uiteenrafelen van het „Sammelkonto” bij Lippmann II, hetgeen uiteraard uiterst tijdrovend was, is men inmiddels tot een zekere reconstructie van de verplichtingen gekomen.

Enorme problemen biedt de verdeling van het actief onder de daartoe gerechtigden, waarbij de zeer ingewikkelde wetgeving betreffende het Rechtsherstel en de daarover ontstane jurisprudentie een belangrijke rol spelen. Het principe is, dat te identificeren voorwerpen en rechten, bij de instellingen als Lippmann II enz. nog aanwezig of daar terugkomend, aan de rechthebbenden worden gerestitueerd.

Bij onroerend goed, hypotheeken, ondernemingen en afgekochte polissen is identificatie nog betrekkelijk eenvoudig; inderdaad zijn deze waarden in vele gevallen aan de oorspronkelijke eigenaren of hun erven teruggegeven, waartegenover degenen die deze bezittingen in de bezettingstijd hadden gekocht, thans een vordering op de V.V.R.A. etc. verkregen.

Moelijk ligt deze kwestie bij de effecten. Identificatie is in de meeste gevallen nog wel mogelijk, mede met behulp van aanmelding door de rechthebbenden (nummerlijsten). Voor zover deze effecten nog aanwezig waren, was de restitutie uiteraard in principe eenvoudig. Een deel der effecten was echter verkocht of naar Duitsland vervoerd.

Wat de in Nederland verkochte toondereffecten betreft, was in vele gevallen reeds bij de eerste verkoop ter beurze niet na te gaan, of deze uit liquidatie van Joods bezit afkomstig waren. Maar zelfs indien dit de eerste koper wel bekend was, wisten bij herhaalde doorverkoop de latere verkrijgers dat vrijwel nooit. Bij de thans in gang zijnde effectenregistratie komt dit alles echter aan de dag; de oorspronkelijke, gedeposedeerde eigenaar of zijn erven melden het ontvreemde stuk aan, de huidige eigenaar meldt het in zijn bezit zijnde zelfde nummer aan en er ontstaat zgn. kortsluiting.

De bij Koninklijk Besluit van November 1945 gegeven regeling van deze materie is de volgende:

„Voor effecten aan toonder, die in regelmatig beursverkeer zijn verkregen, wordt behoudens tegenbewijs een vermoeden van goede trouw aanwezig geacht.”

Dit betekent, dat de oorspronkelijke eigenaar of zijn erven de kwade trouw van de eerste koper van Lippmann II of V.V.R.A. moeten bewijzen, hetgeen slechts in uitzonderingsgevallen zal gelukken, juist omdat de effecten meestal op normale wijze via een „niet-foute” makelaar werden verkocht. Verkoop in niet regelmatig beursverkeer, bijv. met een extra uitkering voor de koper (dus tegen een lagere dan normale koers), in welk geval de zaak voor de oorspronkelijke eigenaar veel sterker staat, werd in het algemeen door Lippmann II niet toegepast.

Dit alles heeft ten gevolge, dat in de overgrote meerderheid der gevallen de inleveraars van effecten bij Lippmann II resp. hun rechtsopvolgers deze stukken niet zullen terugkrijgen en dat zij concurrent crediteur worden in de boedel, uit welke laatste, zoals beschreven, de resterende geïdentificeerde effecten vóór de verdeling verwijderd zullen zijn en aan de eigenaren ter hand gesteld.

Wat het tweede gedeelte van het effectenbezit betreft, dat naar Duitsland werd gevoerd, staat er nog veel op losse schroeven. Voor zover het Nederlandse effecten betreft, zal waarschijnlijk een groot deel hiervan bij de effectenregistratie blijven openstaan, nl. doordat deze stukken zijn verloren gegaan, dan wel de Duitse „eigenaars” ze niet kunnen aanmelden. Inmiddels schijnen ook stukken in andere landen te zijn terecht gekomen, in verband waarmee door de Nederlandse Regering acties zijn begonnen.

Een beslissing omtrent hetgeen zal geschieden met aan het einde der effectenregistratie openstaande en door inleveraars bij Lippmann II en V.V.R.A. aangemelde effecten is, voor zover bekend, nog niet genomen (vervallen aan de Staat of restitutie aan de inleveraars, resp. aan de boedel van Lippmann II en V.V.R.A., in geval het door deze instellingen gekochte fondsen betreft?).

Het zal uit het bovenstaande wel duidelijk zijn, met hoeveel moeilijkheden de verdeling van de liquidatieopbrengsten voor de rechthebbenden gepaard gaat. Uiteraard zijn deze moeilijkheden nog veel groter dan wij hebben aangeduid, door talrijke feitelijke en juridische complicaties waarop wij niet kunnen ingaan.

Beoordeling van de liquidatie.

Naar algemeen bekend is, heeft de gang van zaken bij de liquidatie de oorspronkelijke inleveraars, resp. hun erven, tot nu toe niet bevredigd. De naar voren gebrachte bezwaren kunnen in twee groepen worden gesplitst:

- bezwaren tegen de gestie, van het Nederlandse Beheersinstituut;
- bezwaren tegen de door de Staat opgestelde principes voor teruggave en verdeling der waarden.

ad a. De gedeposedeerden worden, aldus zeggen zij, in onwetendheid gelaten omtrent hun zaken; inlichtingen worden hun geweigerd, met name omtrent hun kans op uitkering; zij moeten hoge kosten voor het beheer hunner waarden betalen, terwijl met de uitlevering daarvan wordt getraïneerd; kortom, zij betwijfelen, of zij vertrouwen kunnen stellen in de juiste behartiging van hun belangen. De beheerders-vereffenaars wijzen daartegenover op de bovengeschetste door hen ondervonden moeilijkheden; op het gebrek aan personeel voor de te verrichten, tijdrovende, werkzaamheden; op de praktische onmogelijkheid om aan de tienduizenden crediteuren inlichtingen te verstrekken en op de onwenselijkheid om informatie te geven, zolang de juistheid der administratie niet door accountantscontrole is geverifieerd.

Een objectief beschouwer zal moeten toegeven, dat er tijd nodig was voor het reconstrueren van de administratie. Of met de gegeven middelen voldoende effectief is gewerkt in de bijna vier jaar, die sinds Mei 1945 zijn verlopen, zal hij niet kunnen beoordelen.

Het verstrekken van tienduizenden individuele inlichtingen gedurende de periode, dat het onderzoek nog lopende is, zou inderdaad bezwaren ontmoeten, hoewel men zich afvraagt, waarom over reeds afgesloten onderzoekingen

geen informatie worden gegeven. Wij kunnen nog niet tot een oordeel komen, of de bewering juist is, dat een geheimzinnigheid wordt betracht, die terecht aanleiding tot critiek zou moeten geven. Opmerkelijk is, dat pas na aandrang in de Tweede Kamer een derde vereffenaar werd aangewezen, die wel in het bijzonder als vertegenwoordiger der gedeposedeerden zal mogen worden beschouwd. Cijfers werden vrijwel nooit gepubliceerd; vooral ten aanzien van de activa is dit opvallend. De in Nederland aanwezige bezittingen immers moeten reeds vrij spoedig na Mei 1945 bekend zijn geweest, terwijl omtrent de achterhaling van fondsen in het buitenland door de beheerders toch geen stappen werden gedaan (in overleg met de Staat, die dit zou doen).

In de circulaire van Mei 1947 werden de aanwezige waarden als volgt aangeduid: „contanten Lippmann II niet groot”; „contanten en Nederlands schatkistpapier V.V.R.A. ons nauwkeurig bekend. Dit is een aanzienlijk bedrag, doch wordt verre overtroffen door het zich in Nederland bevindend effectenbezit der V.V.R.A.”. Het duurde tot April 1948, alvorens door de Regering — naar aanleiding van vragen, gesteld in de Tweede Kamer — een tweetal cijfers werd bekend gegeven omtrent de aanwezige liquide middelen.

Bij de uitbetaling van 30 pCt eerste liquidatie-uitkering door de V.V.R.A. in October 1948 schreven de beheerders vereffenaars, dat zij erin waren geslaagd, een beeld te verkrijgen van de stand van activa en passiva van de V.V.R.A. dat, naar zij meenden, niet al te zeer van de werkelijkheid afwijkt. Hoe dit beeld er bij benadering in cijfers uitzag, werd niet ter kennis van belanghebbenden gebracht.

Wie uit de beschikbaar gestelde gegevens, waaruit het bovenstaande is geput, enig inzicht in de kwantitatieve verhoudingen bij Lippmann II en V.V.R.A. wenst te verkrijgen, zal tot teleurstellende resultaten komen.

Wel kan men trachten door combinatie van de weinige reeds bovengenoemde gepubliceerde cijfers althans enige ruwe indrukken te verkrijgen; de juistheid der uitkomsten kan echter niet worden geverifieerd. Een voorbeeld hiervan geeft de volgende opstelling:

Vlgs Minister op ult. 1947 aanwezige liquide middelen bij de V.V.R.A.	f 135 mln
October 1948 betaalbaar gestelde liquidatie-uitkering V.V.R.A.	„ 30 pCt
Combinatie hiervan geeft als benadering der totale schuld van de V.V.R.A. ca $(\frac{100}{30} \times 135)$..	450 mln
Lippmann is voor circa 50 pCt gerechtigd in de boedel der V.V.R.A., dus voor ca ..	225 mln
(dit zou dus door Lippmann aan V.V.R.A. zijn overgedragen).	
Lippmann zou van V.V.R.A. ontvangen 30 pCt van f 225 mln = ..	68 mln
Aanwezige liquide middelen Lippmann ult. 1947 volgens mededeling van de Minister ..	57 mln
Totaal	f 125 mln

Onzeker als deze bedragen uiteraard zijn, geven zij toch wellicht enige indicatie omtrent de orde van grootte van de betrokken geldsommen.

ad b. De ontevredenheid over de gevolgde principes bij het rechtsherstel betroffen uiteraard in de eerste plaats de onvoldoend geachte omvang der uitkeringen. Hier worden enkele punten genoemd, waarbij principiële kwesties in het geding waren.

Zoals boven reeds werd opgemerkt, stelt de Regering zich op het standpunt, dat zij in principe geen schade zal vergoeden i.v.m. het Duitse schatkistpapier en de kampen, gefinancierd met geld der V.V.R.A. Dit vraagstuk is toch ook voor bevrèdiging van het gewone rechtsgevoel wel zeer gewichtig. Spreekt het dan niet vanzelf, dat de getroffen en althans krijgen wat er, van hetgeen er met het van hen ge-

roofde werd gecreëerd, nog over is? In de Eerste en Tweede Kamer is de kwestie niet lang geleden nog ter sprake geweest en te oordelen naar de verslagen in de dagbladen mag men hopen, dat toen in dezen nog niet het laatste woord is gesproken.

De reeds vermelde regeling, bij K. B. getroffen voor effecten, waarbij „kortsluiting” ontstaat, is in het nadeel der gedeposedeerden en voor hen ongunstiger dan die volgens de aanvankelijk bij K. B. te Londen in September 1944 uitgevaardigde bepalingen.

In Mei 1947 werd gemeld, dat bij de bevoegde autoriteiten het voornemen bestond tot samensmelting van een aantal instellingen, welke zich met het uitplunderen der Joden hadden beziggehouden, zoals Lippmann II, V.V.R.A., Niederl. Grundstücksverwaltung, Nagu, Omnia Treuhand, etc. Voor sommige crediteuren dezer instellingen zou dit voordelig, voor andere nadelig uitkomen. Daarna werd van dit plan niets meer vernomen.

Reeds wezen wij boven op een te verwachten beslissing inzake bij de effectenregistratie openstaande effecten van inleveraars.

Een openbare discussie over al deze punten is niet gevoerd. Meestal werden de beslissingen door de Overheid in overleg met deskundigen of bepaalde belanghebbenden genomen en bij K. B. of eenvoudige mededeling, soms na vragen in de Kamer, bekend gemaakt. Hiermede is natuurlijk niet gezegd, dat openlijker behandeling van deze kwesties tot hogere uitkeringen zou hebben geleid. Daarover kan men geen oordeel geven.

De abbé de Polignac heeft met zijn ter gelegenheid van de Vrede van Utrecht in 1713 gemaakte opmerking: „On traitera... chez vous, pour vous et sans vous”, hier te lande nooit een goede pers gehad. Met dit feit hadden degenen, die voor de afwikkeling verantwoordelijk zijn, in laatste instantie dus de Nederlandse Regering, o.i. wel terdege rekening mogen houden.

Is de Overheid tot dusverre spaarzaam geweest met het geven van voorlichting, aan de andere kant eist zij van velen, dat zij hun vordering op Lippmann II voor de Vermogensbelasting, de Vermogensaanwasbelasting, de Vermogensheffing en de Successiebelasting waarden. Welke waarde, welk percentage, moeten zij hierbij aannemen? Zowel de belastinginspecties als de belastingsschuldigen mochten daaromtrent naar onze mening wel enigerlei aanwijzing ontvangen.

Openbaarheid, voldoende openhartigheid lijkt ons van uitermate grote betekenis bij deze zaak, waarbij zo vele en zo grote belangen zijn betrokken. Zou het nu werkelijk onmogelijk en ook onpractisch zijn, althans een behoorlijk *jaarverslag* uit te brengen, waarin datgene, wat is komen vast te staan, duidelijk en onomwonden, zij het met het nodige voorbehoud, wordt gepubliceerd?

De belanghebbenden behoren toch een indruk te kunnen verkrijgen omtrent baten en lasten, indering of vooruitgang van het vermogen. Welke vruchten werpen deze boedels thans af? Welke zijn de exploitatiekosten, salarissen van personeel, van beheerders, kantoorkosten, kosten van adviseurs, van speciale onderzoekingen e.d.?

Naar onze mening is voorlichting op deze punten zowel mogelijk als wenselijk.

J. BRANDS.
J. C. BREZET.

AANTEKENING.

DE HUIDIGE KUNSTMATIGE WISSELKOERSEN.

In de Maartaflevering van „The Banker” wordt het standpunt verdedigd ¹⁾, dat het moment nadert, waarop het vraagstuk van de kunstmatige structuur der huidige wisselkoersen in alle ernst dient ter hand genomen te worden. Volgens dit blad is de schade, welke „foutieve” koer-

¹⁾ In een artikel „The problem of artificial exchanges”, blz. 151.

sen aan 's werelds economisch herstel toebrengen, veel groter dan algemeen wordt aangenomen.

Kunstmatige verhoudingen op het gebied der wisselkoersen behoren tot de nalatenschap van een wereldoorlog. Zowel in de vorige als in de laatste wereldoorlog werd het normale mechanisme, met behulp waarvan voor evenwichtige koersverhoudingen wordt zorggedragen, volledig uitgeschakeld; de monetaire ontwikkeling in de afzonderlijke landen ging grotendeels haar eigen weg, en na afloop van de strijd vertoonde elk land zijn eigen maté van inflatie, zonder dat de nieuwe situatie in de wisselkoersen tot uitdrukking kwam. Terwijl echter na de eerste wereldoorlog de wens tot terugkeer naar „normale” verhoudingen de meeste landen één politiek deed volgen, die gericht was op consolidatie der vroegere wisselkoersen, bleek dit verlangen na de tweede wereldoorlog te zijn verdwenen.

In deze situatie heeft het Internationale Monetair Fonds zich er bij neergelegd, dat de kunstmatige wisselkoersen nog enige tijd zouden blijven bestaan, gegeven ook de omstandigheid, dat het berekenen van „werkelijke” pariteiten voorshands ondoenlijk was; het initiatief tot verandering van koersen werd aan de afzonderlijke landen overgelaten.

Voor dit standpunt van het I.M.F. pleit ook het feit, dat er in een periode van acute schaarsté en moeizaam herstel wel iets te zeggen viel voor een overwaardering van de valuta der door de oorlog getroffen landen. Aldus kon voor Europa de ruilvoet kunstmatig gunstig worden gehouden en kon t.a.v. de beschikbaar komende dollars (eerst via militaire uitgaven door Amerikanen op het continent; later via de U.N.R.R.A., via reconstructieleningen en Marshall-hulp) het onderste uit de kan worden gehaald. Het daartegenover door een dergelijke overwaardering veroorzaakte nadeel was in de eerste jaren na de oorlog slechts gering: er bestond maar weinig Europese exportcapaciteit, die er door kon worden ontmoedigd.

Náarmate echter het herstel voortgang maakte, de voorraden werden aangevuld en de handel weer aan de roepstem der prijzen gehoor ging geven, is de noodzaak tot herstel van een natuurlijk wisselkoersevenwicht merkbaar groter geworden. Van de schade, die foutieve wisselkoersen veroorzaken, zijn thans vele voorbeelden te geven. Overwaardering van een valuta vergemakkelijkt de import in en bemoeilijkt de export van het betreffende land; het bereiken van betalingsbalansevenwicht wordt aldus verzaagd. Bovendien wordt het richten van de export op de meest gewenste bestemming belemmerd, immers, die landen, waarvan de valuta het meest overgewaardeerd is, zijn het meest attractief voor de export van andere landen, terwijl toch voor een dergelijke richting van de export de minste rechtvaardigingsgrond bestaat. „The Banker” neemt o.a. de landen van het Midden Oosten als voorbeeld: de hoge prijzen in Egypte, Palestina, Syrië, Iraq — en bijv. ook in India en Pakistan — trekken Britse exporten aan, die eigenlijk naar de Verenigde Staten, Canada, België of Zwitserland behoorden te gaan.

De wereld, zo concludeert het blad uit deze en dergelijke voorbeelden, staat thans duidelijk voor een alternatief. Men moet óf de terugkeer van de wetten van het prijsmechanisme accepteren en een systeem herstellen, dat er voor zorgt, dat de prijzen met een internationaal evenwicht in overeenstemming zijn, óf overgaan tot een nog strengere controle van de internationale handel dan tot nu toe is toegepast. Aangezien dit laatste niet in aanmerking komt (ook administratief niet), dient de eerste weg te worden gekozen.

Hier ligt nu de taak van het I.M.F., dat het probleem thans in zijn volle omvang dient ter hand te nemen. In zijn volle omvang, dat wil zeggen, dat in de eerste plaats acht moet worden geslagen op het feit, dat de overheersende factor onder de gegeven omstandigheden de onderwaardering van de Amerikaanse dollar is. De verwachting heeft wel bestaan, dat deze onderwaardering uiteindelijk zou worden gecorrigeerd door een stijging in dollarkosten en

prijzen. Deze verwachting werd versterkt door de herkiezing van President Truman en de aankondiging van zijn „fair deal”. Sindsdien echter zijn de Amerikaanse goederenprijzen gedaald en begint een psychologische depressie schaduw over de Amerikaanse economie te werpen. Gaat de daling der dollarprijzen door, dan is er alle reden om een revaluatie van de dollar in overweging te nemen. Aan de andere kant zou het pond sterling samen met de meeste andere valuta's kunnen worden gedevalueerd.

Men bedenke inmiddels wel, dat het hele vraagstuk niet zo eenvoudig is, dat het met behulp van een dergelijke „overall operation” zou kunnen worden opgelost. De huidige onevenwichtigheden hebben te veel aspecten dan dat men zou kunnen volstaan met de vaststelling, dat de dollar in verhouding tot de andere valuta's ondergewaardeerd is. Het economische beeld van de wereld vertoont nog voortdurend snelle veranderingen. Maar dit alles neemt niet weg, dat het wisselkoersprobleem, op grond van de nadelen, die kunstmatige koersen opleveren, thans een hoge mate van prioriteit verdient.

INTERNATIONALE NOTITIES.

GUNSTIGE ELEMENTEN IN DE AMERIKAANSE CONJUNCTUUR.

De New Yorkse correspondent van de „Times Review of Industry” is in het Maartnummer van mening, dat het met de door velen verwachte omslag in de Amerikaanse conjunctuur niet zo'n vaart zal lopen. De stijging der werkloosheid kan uit normale seizoenfactoren worden verklaard; de dalende prijzen in diverse sectoren betekenen, dat het Amerikaanse bedrijfsleven van een „super boom” terugkeert tot een meer normale periode van voorspoed.

Ter illustratie van deze stelling wijst de correspondent er in de eerste plaats op, dat er nog steeds een sterke consumptieve vraag bestaat. Met name is het van belang, dat de consumptiegoederenindustrie dit jaar twee afzonderlijke perioden van voorspoed kan verwachten. De eerste periode zal volgen op de vierde na-oorlogse loonronde, de tweede op de betalingen door de Overheid te doen aan de veteranen van de jongste oorlog (het betreft hier een bedrag van 3 à 4 mld dollar).

In de tweede plaats zullen de overheidsuitgaven na het eerste kwartaal van dit jaar in tegenstelling tot vorige jaren een stimulerende factor in de Amerikaanse economie zijn; zo zullen de federale uitgaven per ultimo 1949 met ca \$ 6 mld zijn gestegen. Hogere belastingen zullen hier wellicht een tegenwicht gaan vormen, maar zeker is, dat het begrotingsoverschot veel kleiner zal zijn dan het vorige jaar.

In de derde plaats heeft, wat de investeringen van het bedrijfsleven betreft; een kort geleden door de McGraw-Hill Publishing Company ingesteld onderzoek uitgewezen, dat het bedrijfsleven, indien gelden beschikbaar komen, voort zal gaan, elk jaar evenveel aan nieuwe investeringen te besteden als tot voor kort het geval was. Verhoogde „corporate income-taxes” echter zouden een reductie van deze investeringsplannen noodzakelijk maken.

Inderdaad zorgen momenteel de belastingplannen van President Truman voor een vraagteken. Hogere belastingen op het bedrijfsleven zouden echter pas einde 1949 effectief worden. Tot zolang, aldus de correspondent — men zie ook het artikel van de heer A. Pfeifer in „E.-S.B.” van 2 Februari jl., waarin o.a. wordt opgemerkt, dat een algemene depressie in de Verenigde Staten in 1949 zeer onwaarschijnlijk is — zal de kracht van drie pijlers: de uitgaven der consumenten; de investeringen van het bedrijfsleven en de uitgaven der Overheid, de economische activiteit op ongeveer het huidige peil handhaven.

DE OMVANG VAN DE WERELDTANKVLOOT.

De wereldtankvloot heeft thans een recordomvang van ruim 24 mln deadweight ton bereikt; ter vergelijking

De wereldtankvloot.

	31 Dec. 1946		31 Dec. 1947		30 Juni 1948		31 Dec. 1948	
	1.000 dwt. t.	in pCt	1.000 dwt. t.	in pCt	1.000 dwt. t.	in pCt	1.000 dwt. t.	in pCt
Ver. Staten	13.514	57,0	10.858	45,6	9.481	39,8	9.328	38,2
Ver. Koninkrijk	4.351	18,3	5.139	21,6	5.061	21,2	7.177	21,2
Noorwegen	2.257	9,5	2.407	10,1	2.528	10,6	2.741	11,2
Panama	868	3,7	1.977	8,3	2.240	9,4	2.334	9,6
Italië	170	0,7	436	1,8	743	3,1	764	3,1
Frankrijk	296	1,2	503	2,1	749	3,1	764	3,1
Nederland	552	2,3	571	2,4	657	2,8	653	2,7
Zweden	458	1,9	507	2,1	507	2,1	513	2,1
Totaal ¹⁾	23.721	100,0	23.801	100,0	23.831	100,0	24.410	100,0

¹⁾ Incl. rest van de wereld.

diene, dat het corresponderende cijfer bij het uitbreken van de oorlog in 1939 ruim 17 mln deadweight ton bedroeg. Van Juli tot December 1948, aldus de „Petroleum Press Service” van deze maand, werd ca 540.000 dwt. ton aan de bestaande vloot toegevoegd, terwijl daartegenover ca 180.000 dwt. ton werd gesloopt. Deze sloop vond vnl. in de Verenigde Staten plaats, met het gevolg, dat de Amerikaanse tanktonnage een vermindering onderging; de tankvloot van andere landen, vertoonde daartegenover een aanmerkelijke groei. Van de tankvarende naties hebben alleen Noorwegen en Nederland de vooroorlogse omvang van hun vloot (resp. 3.125.000 en 740.000 dwt. tons) nog niet kunnen herstellen.

Meer dan 4,25 mln dwt. ton van de bestaande tankvloot is meer dan 20 jaren oud, zodat in de komende jaren een omvangrijke vervangingsvraag te verwachten is, zelfs — aldus het blad — indien de toeneming van het olieverbriuk minder spectaculair zal zijn dan nog kort geleden werd verwacht. De huidige contracten voor oplevering tot einde 1952 belopen ca 7,25 mln dwt. ton, waarvan minstens 750.000 dwt. ton gedurende het eerste halfjaar 1949 gereed zal komen.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Aan het begin van de week heeft de geldmarkt bepaalde tekenen van verkrapting vertoond, welke voornamelijk voortvloeiden uit disposities in verband met ultimo-betalingen. De callgeldrente steeg tijdelijk tot 1½ pCt, doch aan het einde der verslagperiode was deze reeds weer tot 1 pCt gedaald. In Schatkistpromessen vonden vrij ruime omzetten plaats, vooral in kortlopend papier, waardoor de markt-disconto's voor deze termijnen een stijging ondergingen. Aan het einde der week werd driemaandspapier tegen 1⅜ pCt aangeboden, Augustus t/m Decemberpromessen werden tegen 1⅞ pCt gevraagd, terwijl Januari- en Februari-papier 1⅞-1½ pCt noteerden.

De deviezenvoorraad van De Nederlandsche Bank onderging tussen 21 en 28 Februari jl. een vermindering van f 61 miljoen. Het is niet onmogelijk, dat aflossingen zijn verricht op buitenlandse credieten, temeer omdat ook het tegoed van het Rijk bij De Nederlandsche Bank is gedaald van f 232 miljoen tot f 174 miljoen, hoewel bij laatstgenoemde daling ook andere factoren kunnen hebben gewerkt (aflossing van schatkistpapier e.d.).

De voor de inschrijvingen 3 pCt Grootboekschuld 1946 tot stand gekomen koersen zijn vrijwel in overeenstemming met de algemene marktsituatie. Blijkbaar hadden de op de obligatiemarkt opererende beleggers reeds voldoende rekening gehouden met het uit de vrije verhandeling per 1 Maart 1949 resulterende aanbod. Aan het einde der week noteerde deze staatslening 95½ pCt, hetgeen een rendement van ongeveer 3½ pCt oplevert, rekening houdende met looptijd en aflossingsregeling, welk rendement over het algemeen overeenkomt met het thans ter kapitaalmarkt geldende. Voorzichtigheidshalve is de verhandelbaarstelling van een nieuwe tranche der Investeringscertificaten met een maand tot 1 April a.s. verschoven.

De 3-3½ pCt staatslening 1947 daalde tot 96½ pCt. Zoals bekend, is het Rijk volgens de leningsvoorwaarden verplicht, wanneer de koers dezer lening beneden 97 pCt daalt, dagelijks een zeker bedrag in te kopen, hetgeen thans ongeveer f 250.000 per dag is. Ondanks deze koerssteun bleef deze lening gedurende de gehele week beneden 97 pCt noteren. De bovenbedoelde inkoop betekent uit de aard der zaak het brengen van nieuw geld in de vermogenssfeer, hetgeen misschien een overigens bescheiden bijdrage kan leveren tot stuiting van het reeds geruime tijd in gang zijnde koersdalingsproces op de gehele effectenmarkt.

In het begin der week daalden de aandelenkoersen vrij sterk, waarna wel weer een waarschijnlijk markttechnisch herstel volgde, doch over het algemeen bereikten de koersen niet meer het niveau van de voorgaande week. Aandelen Koninklijke bereikten een na-oorlogs dieptepunt van 281 pCt, doch stegen daarna weer tot 288 pCt. Gezien de aard van deze onderneming en de dividenden en waardevolle claims, welke regelmatig aan aandeelhouders ter beschikking werden gesteld, is deze koers niet hoog, doch, uit de ervaringen der dertiger jaren blijkt, dat een verdere daling niet a priori uitgesloten kan worden geacht, aangezien in 1931 bijv. de aandelen Koninklijke een dieptepunt van 103 pCt bereikten.

Onderstaande tabel geeft van het koersverloop in de afgelopen week een beeld.

	25 Febr. 1949	4 Maart 1949
A.K.U.	155½	158½
v. Berkel's Patent	109½	109
Lever Bros. Unilever C. v. A.	235½	228
Philips. G. b. v. A.	220	218½
Koninklijke Petroleum	294½	288
H.A.L.	161	159
N.S.U.	159½	158½
H.V.A.	157½	155
Deli Mij C. v. A.	143	140½
Amsterdam Rubber	153	148½
Internatio	180	175½

STATISTIEKEN.

FEDERAL RESERVE BANKS.
(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
10 Febr. 1949	23.042	22.418	357	22.350
17 Febr. 1949	23.039	22.418	374	22.303
24 Febr. 1949	23.046	22.428	335	22.358
Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	23.350
10 Febr. 1949	23.559	22.203	1.430	19.596
17 Febr. 1949	23.481	22.379	1.754	19.447
24 Febr. 1949	23.528	22.225	1.591	19.441

DE NEDERLANDSCHE BANK. Verkorte balans op 7 Maart 1949.

Table with columns: Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto; Hoofdbank f; Bijbank; Agentsch. f 500,—

Table with columns: Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht; Op effecten enz.; Op goederen en celen; Voorschotten aan het Rijk; Boekvoering op de Staat der Nederlanden; Munt en muntmateriaal; Papier op het buitenland; Vordering in gulden op vreemde circulatiebanken

Table with columns: Kapitaal; Reservefonds; Bijzondere reserves; Pensioenfonds; Voorzieningsfonds personeel in tijdelijke dienst; Bankbiljetten in omloop; Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte); Bankassigaties in omloop; Rekening-courant saldo's; Crediteuren in vreemde geldsoort

*) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen... f 36.894.550,—

BANK VAN FRANKRIJK. (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Table with columns: Data; Metaalvoorraad; Disconto's en voorschotten; Voorschotten aan de Staat; Vaste; Schatkist; Bezettingskosten Duitsland; Deposito's; Bankbiljetten in circulatie; Totaal; Staat; Diversen

DE NEDERLANDSCHE BANK. (Voornaamste posten in duizender guldens).

Table with columns: Data; Munt en muntmateriaal; Papier op het buitenland; Tegoed bij corr. resp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen; Voorschotten in rekort (incl. bel.); Bankbiljetten in omloop

Table with columns: Data; 's Rijks Schatkist; 's Rijks Schatkist bijzondere rekening; Geblokkeerde saldi; Saldi van banken in Nederland; Vrije saldi van vreemde banken; Andere vrije saldi

NATIONALE BANK VAN BELGIË. (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Table with columns: Data; Goudvoorraad; Vorderingen o. h. buitenl. i. v. m. betalingsacc.; Tegoed op het buitenland; Handelspapier op Belgijë en overheidseffecten; Voorschotten op overheidsfondsen; Deel en pasmunt

Table with columns: Data; Overheidsfondsen; Totaal activa; Bankbiljetten in omloop; Rekening-courant saldi; Schatkist; Buitenlandse banken; Totaal

DE JAVASCHE BANK. (Voornaamste posten in duizenden guldens).

Table with columns: Data; Munt en muntmateriaal goud; Vorderingen in vreemd courant betaalbaar; Zilveren tekenmunt en pasmunt; Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant; Voorschotten aan de Regering van Indonesië

Table with columns: Data; Diverse rekeningen (actief); Bankbiljetten in omloop; Rekening-courant saldi; Van de Regering van Indonesië; Van anderen; Diverse rekeningen (passief)

Muntbiljettencirculatie per 16 Febr. 1949 f 875.655.875. Muntbiljettencirculatie per 23 Febr. 1949 f 871.911.638,50.

N.V. PHILIPS' GLOEILAMPENFABRIEKEN

gevestigd te Eindhóven.

Degenen, voor wier rekening na 8 Maart 1949 te Amsterdam, Rotterdam of New York DOLLAREFFECTEN zijn verkocht, kunnen met de door die verkoop verkregen opbrengst deelnemen in de

3 1/2 pCt. PHILIPS' DOLLARLENING 1949

ten hoogste groot

5.000.000.- DOLLARS DER VERENIGDE STATEN VAN AMERIKA
(obligatiën van \$ 1000.-, \$ 500.- en \$ 100.-)

tot de koers van 100 pCt.; de dollar gerekend à f. 2.65,

op voorwaarden van het prospectus d.d. 8 Maart 1949.

De inschrijving kan uitsluitend geschieden bij:

te AMSTERDAM ten kantore van de

ROTTERDAMSCHÉ BANK N.V.,
AMSTERDAMSCHÉ BANK N.V.,
NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.,
Heren PIERSON & CO.,
HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V.,

te ROTTERDAM ten kantore van de

ROTTERDAMSCHÉ BANK N.V.,
AMSTERDAMSCHÉ BANK N.V.,
NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.,
HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V.,

te 's-GRAVENHAGE ten kantore van de

ROTTERDAMSCHÉ BANK N.V.,
AMSTERDAMSCHÉ BANK N.V.,
NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.,
HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V.

Aflossing: De lening zal in haar geheel worden afgelost op 1 April 1969. Vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing is niet toegestaan.

Terugbetaling der hoofdsom en betaling der rente zullen geschieden te New York in dollars van de Verenigde Staten van Amerika, of in Nederland in guldens tegen de dollarkoers op het tijdstip van aanbieding.

Sluiting: Het recht wordt voorbehouden de gelegenheid tot deelneming te sluiten.

Notering: De notering ter beurze van Amsterdam en Rotterdam zal worden aangevraagd.

Prospectussen en aanvraagformulieren zijn verkrijgbaar bij bovengenoemde inschrijvingskantoren.

EINDHOVEN, 8 Maart 1949

N.V. PHILIPS' GLOEILAMPENFABRIEKEN

Vacatures

Indische handelsonderneming vraagt voor haar vestigingen aldaar, enkele

bekwame administratieve employé's

met goede schoolopleiding, bij voorkeur in het bezit van het Staatspractijk- of M. O. diploma Boekhouden. Leeftijd 28 à 30 jaar.

Sollicitaties onder no. ESB 1375, bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Beschikbare krachten

ECONOMISCH ADVISEUR

DR. HANDELSW. met veeljarige ervaring op bedrijfssecon. en commerc. gebied, uitstekend geïntrod. bij Dep. en Rijksbur., beschikkende over eigen kantoor te 's-Gravenhage, stelt zich beschikbaar voor Secretariaat van Bedrijfsvereniging, Combinatie, o.d. Br. onder no. ESB 1376, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

★
OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

★
Contains most complete range of
British economic and financial statist-
ics published in any weekly journal

★
World wide circulation

★
Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31 1948. A limited number
of this Supplement remain for sale.

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 14 Maart a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT 'OP 28 FEBRUARI 1949

Kas, Kassiers en Daggeldelingen	f 13.994.403,27
Nederlands Schatkistpapier	538.797.138,37
Ander Overheidspapier	321.819,35
Wissels	1.650.347,07
Bankiers in Binnen- en Buitenland	10.658.042,85
Effecten en Syndicaten	1.804.495,87
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	11.284.278,03
Debiteuren	112.693.883,75
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	9.713.047,59
Gebouwen	3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	891.718,09
	f 705.309.174,24

Kapitaal	f 42.650.000,—
Reserve	15.000.000,—
Bouwreserve	3.000.000,—
Deposito's op Termijn	81.160.923,14
Crediteuren	549.581.453,09
Geaccepteerde Wissels	51.511,61
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	12.973.568,31
Reserve voor Verleende Pensioenen	891.718,09
	f 705.309.174,24

Beter dan best!

Een selectie, welke gemaakt werd uit een groot aantal sollicitatie-brieven (op annonces in diverse bladen, waaronder ook de E.-S.B.) voor een vacerende belangrijke Directeurs-functie, bracht aan het licht dat van de zes beste sollicitanten er vier kwamen uit de lezerskring van de E.-S.B. Uit deze vier werden ook de twee allerbeste geselecteerd.

★
Met deze simpele mededeling — welke ons door een onzer adverteerders werd verstrekt — wordt wederom het bewijs geleverd dat, voor het oproepen van sollicitanten voor „hogere” functies, de E.-S.B. tot de allerbeste media gerekend moet worden.

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hooghstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.
Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Econo-
mie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hooghstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0.40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare Krachten” f 0.60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.